

Tanssitaan yhdessä

- Inklusiivisten tanssituntien kehittäminen tanssikoulu Tanssituvalla

Sofia Uuksulainen

Opinnäytetyö
Liikunnan ja vapaa-ajan ko
Syksy 2016

Tekijä(t) Sofia Uuksulainen	
Koulutusohjelma Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi Tanssitaan yhdessä - Inklusiivisen tanssituntien kehittäminen tanssikoulu Tanssituvalle	Sivu- ja liitesivumäärä 36 + 14
<p>Tämän opinnäytetyön pyrkimyksenä oli antaa tanssikoulu Tanssituvalle eväitä kehittää tanssinopetusta erityisryhmille erikseen tarjotuista tunteista kohti kaikille avoimia eli inklusiivisia tunteja. Produktiivisen keskiössä oli pilottikokeilu, jossa erityisryhmän tunnille sijoitetaan myös vammattomia osallistujia. Lisäksi produktiin tuotoksena oli Tanssituvalle kerätty opas inklusiivisten tanssituntien ohjaamiseen. Inklusiivisella toiminnalla tarkoitetaan kaikki erilaiset yksilöt osallistavaa ja huomioivaa toimintaa. Inklusioajattelulla pyritään tasa-arvoisempaan yhteiskuntaan ja rohkaistaan erilaisuuden kohtaamiseen. Inklusiivisessa vapaa-ajan toiminnassa yhteinen harrastus voi vähentää ennakkoluuloja ja helpottaa erilaisuuden kohtaamista. Parhaassa tapauksessa se voi johtaa kehitysvammaisten entistä parempaan sosiaaliseen integraatioon ja yhdenvertaiseen asemaan yhteiskunnassa.</p> <p>Kirjallisuuskatsauksessa sovellettiin kouluympäristöstä peräisin olevaa aineistoa inklusiivisista, yleistä teoriaa soveltavan liikunnan ohjaamisen periaatteista sekä kehitysvammaisten tanssiharrastuksesta tehtyjä aiempia tutkimuksia. Opinnäytetyö suunniteltiin ja toteutettiin elo-marraskuussa 2016. Toimeksiantajana toimi turkulainen tanssikoulu Tanssitupa, jolla oli jo ennestään vuosien kokemus erityisryhmien tanssinopetuksesta. Inklusiivisen tanssituntien pilottikokeilu toteutettiin 22.10.2016 nuorille kehitysvammaisille suunnatussa erityisryhmässä. Pilottikokeilussa hyödynnettiin <i>Peer Tutoring</i> -menetelmää, jossa samaan ikäryhmään kuuluvat vammaiset ja vammattomat osallistujat tekivät tunnilta harjoitteita vertaispareina ja pienryhminä. Vertaisryhmänä kokeilussa toimi ryhmä Turun ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoita.</p> <p>Pilottikokeilusta kerättiin aineistoa haastatteleamalla erityisryhmän ohjaajaa, havainnoimalla tunnin kulkua sekä keräämällä osallistujilta kirjallinen palaute lomakkeella kokeilutuntien jälkeen. Tanssituvalle kootun aineiston perusteella laadittu opas sisälsi pilottikokeilun onnistumisien ja haasteiden perusteella kirjattuja ohjeita tuntien ohjaamiseen. Oppaassa esitettiin perusteita inklusiiviselle, kerrottiin sen haasteista ja annettiin konkreettisia ohjeita tuntien suunnitteluun ja toteutukseen. Opas luovutettiin sähköisessä muodossa Tanssituvalle 9.11.2016.</p>	
Asiasanat Inklusio, tanssi, kaikille avoin, kehitysvamma	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Soveltava liikunta	3
2.1	Soveltavan liikunnan ohjaaminen	4
2.2	<i>Peer Tutoring</i> eli vertaisohjaaminen	6
2.3	Soveltavan tanssinopetuksen erityispiirteet	7
3	Kehitysvammaisuus ja tanssi	9
4	Inkluusio	12
4.1	Inklusion ja integraation eroja	12
4.2	Inklusiivinen eli kaikille avoin liikunta	14
4.3	Inklusiivinen tanssi Suomessa	14
5	Työn tavoite, yhteistyötaho & kohderyhmä	16
5.1	Yhteistyötaho	17
5.2	Kohderyhmä	17
6	Työn vaiheet	19
6.1	Haastattelu ja havainnointi	20
6.2	Kokeilutunnin suunnittelu	23
7	Tulokset ja tuotos	25
7.1	Kokeilutunnin raportti	25
7.1.1	Alkupiiri	25
7.1.2	Lämmittely	25
7.1.3	Peiliharjoitus	26
7.1.4	Seuraa johtajaa -harjoitus	26
7.1.5	Koreografia	27
7.1.6	Venyttely	27
7.1.7	Lopetus ja palautteenanto	28
7.2	Palaute	28
7.2.1	Palautelomake	29
7.2.2	Erytisryhmän ohjaajan antama palaute	31
7.2.3	Vertaisryhmän suullinen palaute	32
7.2.4	Havainnointi ja pohdinta	32
7.3	Ohjeet Tanssituvalla	33
8	Pohdinta	35
	Lähteet	37
	Liitteet	41
	Liite 1. Pilottikokeilun suunnitelma	41
	Liite 2. Palautelomake	42
	Liite 3 Opas inklusiivisten tanssituntien ohjaamiseen	43

1 Johdanto

Erityisryhmien erillispalveluita ollaan purkamassa ja kehitysvamma-alalla pyritään kehitysvammaisten tukemiseen mahdollisimman täysvaltaiseen osallisuuteen yhteiskunnassa. (Manninen 2013, 21) Osallisuus ja tasa-arvoisen aseman saavuttaminen vaativat paitsi asennemuutosta myös yhteiskunnan panostusta rakenteellisiin muutoksiin. Inklusiosta ja integraatiosta puhutaan jo paljon erityisesti koulutuksen yhteydessä, mutta harrastus- ja vapaa-ajan toiminnassa on myös herätty huomaamaan erityisryhmien ja -palveluiden purkamisen merkitys. Vaikka puhutaan kaikille avoimesta liikunnasta, uskotaan silti vakaasti erityisryhmien tarpeellisuuteen. Erityisryhmien palveluille on varmasti edelleen kysyntää, mutta rinnalle olisi hyvä saada osallistavampia vaihtoehtoja. (Rintala, Huovinen & Niemelä 2012, 224–225.) Jotta tasa-arvoinen yhteiskunta olisi mahdollinen, asenteiden vammaisuutta kohtaan on muututtava. Altistuminen erilaisuuden kohtaamiselle edistää suvaitsevaisuutta ja vammaisten kanssa työskentely näyttää muokkaavan alalla työskentelevien suhtautumista vammaisuuteen muita ihmisiä positiivisemmaksi (Seppälä 2010, 196). Kehitysvamma-alalla vammaisen henkilö nähdäänkin jo useimmiten aktiivisena toimijana ja palveluiden kuluttajana (Manninen 2013, 27). Opinnäytetyön ajankohtaisuus perustuu tarpeeseen kehittää kehitysvammaisille tuotettavia harrastus- ja vapaa-ajan palveluita enemmän asiakasryhmän osallisuutta tukeviksi, sekä vastata erityisryhmänohjauksen haasteisiin ja erilaisten oppimistapojen huomioimiseen myös yleisessä tanssinopetuksessa.

Inklusion käsitteeseen liittyy voimakkaasti ajatus siitä, että jokaisella vammaisella ja vammattomalla henkilöllä on subjektiivinen oikeus kuulua yhteisöön ja saada tarvitsemansa tukitoimet sinne, missä he itse haluavat olla. (Rintala, Huovinen & Niemelä 2012, 217.) Parhaimmillaan kaikille avoin harrasteliikunta koostuu vaihtoehtoista, joista kukin yksilö saa valita parhaiten omiin tarpeisiinsa sopivan. Inklusion voidaan kuvata jakautuvan liikunnassa avoimeen toimintaa, sovellettuun toimintaan, rinnakkaiseen toimintaan ja erilliseen toimintaan (Saari 2013 & 2011, 58; Svensson 2009, 124).

Tanssi on luonteeltaan luova liikuntamuoto, jossa erilaisuus nähdään pääosin voimavarana sekä luovuuden lähteenä (Dinold 2015). Yhteisestä kiinnostuksen kohteesta kumpuava yhteys erilaisten yksilöiden ja oppimistapojen välillä on suvaitsevaisuutta lisäävä lähtökohta, jota tulisi vapaa-ajan toiminnassa hyödyntää. Harrastetasolla tanssin tarkoituksena on rohkaista harrastajaa liikkumaan, ilmaisemaan itseään ja kehittymään omalla henkilökohtaisella taitotasolla. Ympäristönä harrastuspaikka onkin esimerkiksi kouluympäristöä helpompi paikka inklusion toteuttamiseen, sillä ulkoa määrättyä tavoitetasoa ei välttämättä yhtä selkeästi ole. Erityisryhmässä uuden oppimisen haasteet ja erilaiset tavat

oppia ovat pedagogiikan keskiössä. Inklusiivisen sekaryhmän vahvuutena on erilaisten oppimistapojen ja eritasoisten oppijoiden yhdistelmä, joka tukee kaikkien osapuolten oppimista (Naukkarinen, Ladonlahti & Saloviita 2010; Elliot ym. 2012, 12–13).

Opinnäytetyö tehtiin produktiivisena kehittämistyönä Turussa toimivalle tanssikoulu Tanssituvalla. Produktina tuotettiin inklusiivisen tanssitunnin pilottikokeilu ja sen pohjalta opas inklusiivisen tanssinopetuksen kehittämiseksi ja käynnistämiseksi. Tanssitupa ja sen perustaja Päivi Leppänen ovat tuottaneet erityisryhmien liikuntaa ja tanssinopetusta Turun seudulla jo kolmenkymmenen vuoden ajan. Mukaan on mahtunut sekä erillistä toimintaa laajalle erityisryhmien kirjolle sekä tavallisiin ryhmiin integroitua erityistä tukea tarvitsevia oppilaita. (Leppänen 2016.)

2 Soveltava liikunta

Soveltavalla liikunnalla tarkoitetaan liikuntaa niille erityisryhmille, joiden vammaisuus, pitkäaikaissairaus, kyvyt, taidot, kehitys- ja kuntotaso tai etninen tausta luovat erityistarpeita liikkumiseen. Soveltavaa liikuntaa vanhempi käsite erityisliikunta tai erityisryhmien liikunta on viitannut yleensä soveltavaa liikuntaa suppeammin vain vammaisille ja pitkäaikaissairaille järjestettyyn liikuntaan. Soveltavaa liikuntaa ja erityisliikuntaa voidaan siis pitää synonyymeina ja niitä käytetäänkin rinnakkain. (Rintala ym. 2012, 10.) Soveltavan liikunnan käsite ohjaa kuitenkin enemmän pohtimaan ohjaajan osuutta yleisen liikunnan soveltamiseen ja liikunnan soveltuvuutta, kun taas erityisliikunta painottaa asiakas- tai kohderyhmän erillisyyttä ja poikkeavuutta (Liikuntatieteellinen seura 2015). Soveltavan liikunnan tarkoituksena ei ole vain mahdollistaa erityistä tukea tarvitsevien osallisuutta liikunnassa, vaan kehittää myös yleiseen liikuntaan sovellutuksia, jotka mahdollistavat erilaisten oppijoiden oppimisen (Rintala ym. 2012, 10).

Soveltavan liikunnan juuret ovat toisen maailmansodan veteraanien kuntoutustarpeessa ja soveltava liikunta nähdään tänäkin päivänä tärkeänä osana kuntoutusprosessia. Kuntoutuspainotteisuudesta on kuitenkin siirrytty pohtimaan myös terveyden ja toimintakyvyn ylläpitoa sekä vapaa-aikaa ja elämänlaatua. Soveltavan liikunnan inklusiivista ideologiaa kuvaa 2000-luvulla syntynyt ”Kaikille avoin” -periaate, jolla tarkoitetaan liikunnassa ja urheilussa toimintaa, johon kaikki ovat tervetulleita. Kaikille avoimen liikunnan ja urheilun lähtökohdaksi on tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen oppimisilmapiiri, joka ei sulje ketään ulkopuolelle. (Rintala ym. 2012, 11 & 13–14; Saari 2013.)

Liikunnassa inklusion rinnalla käytetään integraation käsitettä. Niiden merkittävimpana erona voidaan pitää erilaista suhtautumista vammaisuuteen. Integraatiolla tarkoitetaan vammaisen tai muuten poikkeavan yksilön siirtämistä erillisestä ryhmästä yleiseen. Sen taustalla vaikuttaa vammaisuuden medikaalinen malli, jonka mukaan vammaisuus on yksilön ominaisuus ja ongelma. Inklusiivilla tarkoitetaan urheilussa eri vaihtoehtojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta, kaikille avointa liikuntaa. Inklusio perustuu vammaisuuden sosiaaliseen malliin, jossa vammaisuutta pidetään piirteinä muiden joukossa ja ongelmia ympäristön ja yksilön tarpeiden välisestä ristiriidasta johtuvina. (Saari 2012.)

Vuonna 2006 hyväksytyn Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen tarkoituksena on tarjota vammaisille henkilöille tasa-arvoiset mahdollisuudet valita harrastuspaikkansa, lajinsa ja ryhmänsä. Tärkeimpänä ajatuksena pidetään, että yksilöllä on vapaus valita yleisen harrastustoiminnan ja erityisryhmille tarjotun erillisen toiminnan välillä. (Suomen vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry.) Pelkkä

valinnanvapaus ei kuitenkaan riitä vaan yleisen harrastustoiminnan tulisi lisäksi olla kaikkien sen valitsevien osallisuutta tukevaa (Korkiala 2015, 8; Saari 2013).

2.1 Soveltavan liikunnan ohjaaminen

Soveltavan liikunnan ohjaamisen tulisi noudattaa samoja laatuvaatimuksia kuin kaiken muunkin liikunnan. Opetuksen tulisi olla yksilöllistä ja perustua osallistujien tarpeisiin ja tasoon. (Rintala ym. 2012, 53.) Yksilöllinen ja oppijälähtöinen opetus olisi kuitenkin hyödyksi myös oppilaille, joilla varsinaisia diagnosoituja oppimisen tai toimintakyvyn haasteita ei ole. On myös syytä ottaa huomioon mahdolliset väliaikaiset tai pysyvämmät fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset tai kulttuurilliset haasteet, joita kuka tahansa meistä voi kohdata jossain vaiheessa elämäänsä. (Elliot, Doxey & Stephenson 2012, 5 & 12.)

Soveltavaa liikuntaa ohjattaessa opetuksen rakenne on suunniteltava ryhmäläisten oppimista tukevalla tavalla. Strukturoinnilla tarkoitetaan liikunnanopetuksessa opetustoiminnan suunnitelmallista, selkeää ja tavoitteellista toteuttamista alusta loppuun. Opetuksen strukturointi alkaa toiminnan tavoitteiden asettamisesta ja suunnittelusta. Suunnitteluvaiheen lisäksi siihen kuuluvat käytännön järjestelyt, kuten aika, paikka ja välineet, unohtamatta suunnittelun johdonmukaista toteuttamista. (Rintala ym. 2012, 53–54.) Itse opetustilanteen rakenteen tulee olla selkeä ja tavoitteet sekä toiminnan tarkoitus helposti ymmärrettävissä osallistujille. Toistetut tutut toimintatavat tuovat turvallisuutta ja harkittu rakenne mahdollistaa osallistujien keskittymisen itse oppimiseen. Yksittäistä liikuntahetkeä ohjattaessa erityisen tärkeitä ovat selkeät ja toistuvat alku ja loppurutiinit sekä riittävä määrä taukoja. (Rintala 2012, 54–56.)

Inklusiivisessa soveltavan liikunnanopetuksessa erityisen tärkeään asemaan nousevat opetus- ja ohjausmenetelmien valitseminen. Koska ohjauksessa on mielekästä hyödyntää oppilaiden välistä yhteistyötä, sopivat ryhmäläisten välistä vuorovaikutusta tukevat työtavat hyvin inklusiivisille ryhmille. Esimerkiksi parin palaute on ohjaustapa, joka perustuu yhteiseen harjoitteluun parin kanssa. Ohjaajan antamia tehtäviä suoritetaan ja harjoitellaan vuorotellen ja molemmat osapuolet antavat toisilleen palautetta opettajan antamien kriteerien mukaisesti. Inklusiivisessa ryhmässä kriteerien tulee olla mahdollisimman yksinkertaisia, jotta molemmat osapuolet hyötyvät yhdessä harjoittelusta. Parin palaute on sellaisenaan ja sovellettuna työtapana hyvin kaikille avoimeen liikuntaan sopiva. Se sovellettuna voidaan pitää seuraavassa luvussa esiteltyä vertaisohjausta. (Rintala ym. 2012, 56–57 & Cervantes, Lieberman, Magnesio & Wood 2013, 44.)

Inklusiivisen ryhmän, kuten minkä tahansa muunkin ryhmän, ohjaamiseen voidaan luonnollisesti käyttää muitakin opetusstrategioita. Inklusiivisen ryhmän ohjauksessa eritasoiset oppijat voidaan ottaa huomioon tilanteesta ja harjoitteesta riippuen eri tavoin. Inklusiivista toimintaa voidaan toteuttaa avoimilla harjoitteilla, sovelletuilla harjoitteilla, rinnakkaisilla harjoitteilla, käänteisellä integraatiolla sekä erillisillä harjoitteilla. Avoimessa toiminnassa jokainen osallistuja kykenee osallistumaan samaan harjoitteeseen. Toiminnan harjoitteet on suunniteltu niin, että eri menetelmiä hyväksi käyttäen jokainen pystyy pääsemään annettuun tavoitteeseen. Sovelletussa toiminnassa esimerkiksi sääntöjä, tilaa tai välineitä voidaan vaihtaa ja soveltaa kaikille sopiviksi. Rinnakkaisessa toimissa ryhmäläisille annetaan eritasoisia tehtäviä, joista he voivat valita omaan tasoonsa sopivan. Käänteisessä integraatiossa vammattomat ryhmäläiset kokeilevat harjoitteita, jotka ovat erikseen vammaisille kehitettyjä. Erillisellä toiminnalla ei välttämättä tarkoiteta kokonaan erillisiä ryhmiä vaan esimerkiksi ryhmän jakamista samassa tilassa toimiviksi toimintakyky- tai tasoryhmiksi. (Saari 2013.)

Erilaisten toimintatapojen sisällä voidaan käyttää lisäksi erilaisia opetus- tai työtapoja. Opettajakeskeiset työtavat toimivat tehokkaasti uuden asian opettelussa, mutta oppilasjohtoiset työtavat johtavat usein asioiden syvempään oivaltamiseen ja lisäävät ryhmän aktiivisuutta omassa oppimisessaan. Opettajalähtöisiä työtapoja ovat komento-opetus ja tehtäväopetus, joissa opettaja näyttää harjoitteen mallin sekä antaa palautteen. Komento-opetuksessa opettaja näyttää ryhmälle mallisuorituksen ja antaa palautetta sen suorittamisesta. Tehtäväopetus eroaa komento-opetuksesta siten, että siinä oppilaat tekevät eri suorituspaikoille sijoitettuja toisistaan poikkeavia liikkeitä ohjaajan antaessa palautetta. Opettajalähtöiset työtavat eivät yleensä ainakaan sellaisenaan toimi kun kyseessä on inklusiivinen tai erityistä tukea tarvitseva ryhmä. (Rintala ym. 2012, 56-57.)

Oppilaskeskeisempiä toimintatapoja ovat parin palautteen lisäksi eriytyvä opetus, ohjattu oivaltaminen, erilaisten ratkaisujen tuottaminen ja itsearviointi. Eriytyvä opetus on työtapana rinnakkaisia harjoitteita vastaava. Oppioille annetaan mahdollisuus valita eritasoisista tehtävistä omaa tasoa parhaiten vastaava. Toimivia työtapoja inklusiivisessa toiminnassa ovat myös ohjattua oivaltaminen ja erilaisten ratkaisujen tuottaminen. Ohjatussa oivaltamisessa oppijalle annetaan aikaa ja vihjeitä, joiden avulla selvittää toivottu loppuratkaisu. Erilaisten ratkaisujen tuottamisessa yhtä väärää tai oikeaa suoritustapaa ei ole, vaan toimivia ratkaisuja voi olla monia. Itsearviointi on menetelmänä erityisryhmässä ja inklusiivisessa ryhmässä haasteellinen. Oppimisen haasteista kärsiville oman toiminnan itsenäisen arviointi voi olla liian vaativaa tai jopa mahdotonta. (Rintala ym. 2012, 57.)

2.2 *Peer Tutoring* eli vertaisohjaaminen

Peer tutoring eli vertaisohjaaminen tai tutorointi on toimintatapa, jossa kokeneempi tai osaavampi oppija opettaa tukea tarvitsevaa oppijaa. (Hott, Walker & Sahni 2012). Suomenkielisestä sanasta tutorointi tulee helposti mieleen koulumaailmaan liittyvä tutor-toiminta, jossa kokeneempi opiskelija toimii uuden opiskelijan tukena opiskelun alkaessa (Niilekselä 2002). Tässä työssä vertaisohjauksen käsitettä käytetään kuvaamaan *Peer Tutoring* -toimintatapaa. Vertaisohjaamisella voidaan tarkoittaa myös samaan ikäryhmään tai viiteryhmään kuuluvan toteuttamaa ryhmänohjausta. Tässä yhteydessä vertaisohjaamisella tarkoitetaan kuitenkin erikseen ohjatun ryhmän sisällä tapahtuvaa kahden tai useamman oppijan välistä yhteistyötä, vuorovaikutusta ja oppimisen tukea.

Vertaisohjaus on toimintatapa, jossa kaksi tai useampi ohjaa, opettaa tai auttaa yleensä samaan ikäryhmään kuuluvaa, tukea tarvitsevaa henkilöä oppimaan. Tyypillisesti parit muodostetaan siten, että pari tai ryhmä koostuu eritasoisista oppilaista. (Hott ym. 2012) Ajatus vertaisohjaamisesta ryhmänohjauksen resurssina on syntynyt inklusion lisääntyessä. Opettajien huoli kasvavasta erityisen tuen tarpeesta luokissa on johtanut vaihtoehtoisten opetusstrategioiden kehittämiseen ja käyttämiseen. Inklusiivisessa opetuksessa vertaisohjaamisen tarkoituksena on vastata yleisessä opetuksessa opiskelevien erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden tuen tarpeeseen. Vertaisohjaamisella erilaisten oppijoiden tarvitsema tuki voidaan toteuttaa vähäisistä resursseista huolimatta. Vertaisohjaaminen perustuukin mahdollisimman tehokkaaseen ja taloudelliseen tapaan opettaa ja ohjata inklusiivista tai integroitua ryhmää. (Cervantes ym. 2013, 43.) Vertaisohjauksen tehoa on tutkittu melko paljon eri ympäristöissä ja sen suosio kasvaa jatkuvasti (Hott ym. 2012).

Vertaisohjaaminen perustuu tukea tarvitsevien oppioiden ja ilman tukea pärjäävien oppioiden yhteistyöhön. Tarkoituksena on molemminpuolinen hyöty. Ohjattava hyötyy luonnollisesti saamastaan avusta, mutta ohjaava osapuoli syventää myös oppimaansa tietoa tai taitoa auttaessaan tukea tarvitsevaa oppimaan. (Cervantes ym. 2013, 44).

Perinteisessä *Peer tutoring* -työskentelytavassa oppilas, joka ei tarvitse erityistä tukea koulutetaan antamaan ohjaamalleen tukea tarvitsevalle oppijalle positiivista ja korjaavaa palautetta tarpeen mukaan sekä tukemaan ohjattavaa hänen tarpeensa huomioivalla tavalla. Tällaista vertaisohjaamista kutsutaan yksisuuntaiseksi vertaisohjaamiseksi (*Unidirectional Peer Tutoring*) ja sen hyötynä on tukea tarvitsevan saama yksilöllinen ohjaus ja

tuki. Yksisuuntaisen vertaisohjauksen etuna pidetään myös sitä, että molemmilla osapuolilla on selkeä eriävä roolinsa. Yksisuuntainen vertaisohjaaminen erottelee ryhmän selkeästi auttajiin ja autettaviin, jolloin inklusiivisen toiminnan tasa-arvoisuuden periaate ei täyty. (Cervantes ym. 2013, 43–44.)

Vastavuoroisella tai kaksisuuntaisella vertaisohjauksella (*Reciprocal Peer Tutoring*) tarkoitetaan mallia, jossa kukin parista tai pienryhmästä havainnoi toistensa tekemistä ja oppimista ja antaa palautetta. Vastavuoroisella vertaisohjauksella haetaan tasa-arvoista ohjausasetelmaa ja sen hyötynä on, että kaikki osapuolet saavat tukea ja palautetta. Vastavuoroista vertaisohjausta ohjattaessa ryhmän ohjaajan on osattava antaa tarpeeksi selkeitä ja eroteltuja havainnointikohteita ja oppimisen mittareita, jotta myös tukea tarvitseva oppija osaa havainnoida oppimisen kannalta oikeita asioita antaessaan palautetta vertaisparilleen. Vastavuoroista vertaisohjaamista käytetään myös koko ryhmän kattavassa vertaisohjauksessa (*Class-wide Peer Tutoring*). Koko ryhmän kattava vertaisohjauksessa koko ryhmä jaetaan pareiksi tai pienryhmiksi, jotka suorittavat tehtäviä yhteistyössä toisilleen palautetta antaen. Ryhmät ja parit eivät ole pysyviä ja tarkoituksena on, että niitä voidaan vaihtaa ja sekoittaa tarpeen mukaan. Koko ryhmän kattavassa vertaisohjauksessa kaikki osallistujat auttavat toisiaan ja koko ryhmä tukee toistensa oppimista. Toiminnassa on kuitenkin myös muistettava huomioida eritasoiset oppijat, jolloin ryhmille tai pareille voidaan antaa esimerkiksi asteittain vaikeutuvia tehtäviä. (Cervantes ym. 2013, 44.)

2.3 Soveltavan tanssinopetuksen erityispiirteet

Tanssin ja musiikkiliikunnan ohjaaminen alkaa useimmiten musiikkiin ja rytmiin tutustumisesta. Tärkeää on, että liikkujat tutustuu myös omaan kehoonsa ja oppii hahmottaa eri kehonosien liikkeitä erillisinä toimintoina. Tanssin opetus on helppoa aloittaa vapaasta ilmaisusta ja improvisaatioharjoituksista. Kun liikkujat ovat tutustuneet omaan kehoonsa ja alkavat hahmottaa musiikin rytmiä, voidaan siirtyä tanssin opetukseen ja liikkeiden harjoitteluun. (Rintala ym. 2012, 282–284.) Siirtyminen liikesarjojen opetteluun ei kuitenkaan ole pakollista eikä aina tarkoituksenmukaistakaan. Esimerkiksi DanceAbility metodin mukaan liikeilmaisuus ja improvisaatio ovat tanssin ydin ja koreografia ja esitykset luodaan tanssijoiden itse tuottamien liikkeiden ympärille (DanceAbility International).

Motivaatio tanssimiseen ja oppimiseen kasvaa kun liikkeet ovat vaikeustasoltaan ryhmälle sopivia ja etenevät portaittain kohti haastavampia liikkeitä. Tärkeitä ovat onnistumisen kokemukset, joita syntyy kun opetetut liikkeet ovat oikean tasoisia. Liikkeet olisi hyvä opettaa osa kerrallaan tai yksitellen. Kun liike on useiden toistojen jälkeen opittu, voidaan siihen lisätä uusia osia. Opetuksessa on tärkeää pilkkoa myös yksittäinen liike mahdollisimman

pieniin osiin. Jos kerralla opetellaan useampia liikkeitä, myös liikesarjojen olisi tärkeää olla lyhyitä ja ryhmän tason mukaisia. Oppimista helpottavat ohjaajan tai toisen harrastajan näyttämä mallisuoritus. Sanallisten ohjeiden on hyvä olla lyhyitä ja selkeitä sekä mahdollisesti esimerkiksi kuvin tai viittomin havainnollistettuja. Mallia ja ohjeita tulisi mahdollisimman pian seurata liikkeen kokeilu. Toistot sekä niistä saatu selkeä korjaava ja kannustava palaute auttavat kaikenlaisia oppioita kohti oikeaa suoritusta. (Rintala 2012, 284.)

Musiikkivalinnoilla voidaan helpottaa rytmin hahmottamista sekä luoda erilaisia tunnelmia koreografioihin ja improvisaatioon. On kuitenkin muistettava, että esimerkiksi tunnepitoinen musiikki ja voimakkaat tai kovat äänet voivat vaikuttaa tavallista voimakkaammin vammaisiin liikkujiin. Musiikin valinnassa on myös hyvä huomioida ohjattavien ikäryhmä ja valita mahdollisuuksien mukaan ryhmäläisiä miellyttävää musiikkia. (Rintala ym. 2012, 283.)

3 Kehitysvammaisuus ja tanssi

Kehitysvammaliiton mukaan kehitysvammaisuudella tarkoitetaan synnynnäistä tai ensimmäisten elinkuukausien aikana syntynyttä vammaa, joka aiheuttaa vaikeuksia oppia ja ymmärtää uusia asioita. Kehitysvammaisuuden kirjo on laaja ja vammojen aste vaihtelee suuresti. Useimmilla vamma rajoittaa vain osaa toiminnoista eikä kehitysvammaisuutta tule pitää sairautena. (Kehitysvammaliitto 2015.) On kuitenkin olemassa kehitysvammoja, jotka altistavat keskimääräistä helpommin sairauksille ja kehitysvammaisuuteen liittyy toisinaan myös monivammaisuutta. Esimerkiksi puhe- ja aistivammat sekä epilepsia ja diabetes ovat erityisesti vaikean kehitysvamman liitännäisvammoja. (Heikinaro-Johansson & Kolkka 1998, 89.)

Kuten jokaisella meistä, myös kehitysvammaisilla on omat vahvuutensa ja kykynsä. Kehitysvamma-ala on murroksessa ja tänä päivänä halutaan oikeutetusti painottaa, että kehitysvammaisia ihmisiä koskevat samat ihmisoikeudet kuin muitakin. Erityispalveluiden vähentämisellä pyritään tuomaan kehitysvammaisuutta näkyvämmäksi osaksi yhteiskuntaa ja lisäämään kehitysvammaisten osallisuutta sen täysvaltaisina jäseninä. (Kehitysvammaliitto 2015.)

Suomessa kehitysvammaisia henkilöitä on kaiken kaikkiaan noin 40 000. Kehitysvamman laatua ja tasoa voidaan arvioida erilaisista näkökulmista. Kehitysvamman vaikutusta elämään ja osallisuuteen voidaan tarkastella esimerkiksi lääketieteen ja diagnoosien näkökulmasta, toimintakyvyn näkökulmasta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Kirjo jakautuu lievästä oppimisvaikeudesta vaikeavammaisuuteen, joka vaikuttaa kokonaisvaltaisemmin yksilön elämänlaatuun. Lääketieteellinen näkökulma on menetelmistä perinteisin, mutta sen heikkoutena on yleistävyys ja kehitysvammaisen fysiologisen erilaisuuden korostaminen. Toimintakyvyn arvioinnissa keskitytään enemmän yksilön vahvuuksiin ja siihen, millaisiin toimintoihin hän kykenee. Sosiaalisessa näkökulmassa painotetaan toisaalta osallisuutta ympäristön asenteita ja toisaalta kehitysvammaisen riippuvaisuutta ympäröivistä ihmisistä. (Verner 2016.)

Liikunnassa kehitysvammadiagnoosista voidaan saada suuntaa antavaa tietoa vammaisen henkilön kyvyistä ja mahdollisuuksista oppia taitoja ja kehittyä. Sen perusteella ei voida kuitenkaan suoraan määrittellä yksilön taitotasoa. Kehitysvammaisen henkilön kognitiiviset ja motoriset taidot voivat vaihdella paljonkin ja niitä voidaan harjoituksilla parantaa. Annetuissa tehtävissä on hyvä arvioida yksilön kronologisen iän lisäksi jokaisen yksilön henkilökohtainen kehitys- ja taitotaso (Rintala ym. 2012, 88–89.)

Liikuntamuotona tanssi sopii hyvin kehitysvammaisille monipuolisuutensa takia. Koska kehitysvammaiset oppivat yleensä parhaiten tekemällä ja nauttivat usein musiikista, on tanssi mielekäs tapa harrastaa liikuntaa ja kehittää motorisia taitoja. (Rintala ym. 2012, 88.) Kehitysvammaiset voivat harrastaa tanssia sujuvasti myös ilman omaa erityisryhmäänsä kunhan ohjaaja osaa kiinnittää huomiota ryhmän erityispiirteisiin ja mahdollistaa vammaisten ja ei-vammaisten ryhmäläisten rennon ja luonnollisen kanssakäymisen (Rintala ym. 2012, 285).

Kehitysvammaisten tanssiin ja liikunnassa huomioitavat seikat voidaan jakaa kolmeen eri oppimisen osa-alueita kuvaavaan luokkaan, jotka ovat kognitiivinen, sosiaalisaffektiivinen ja motorinen alue. Kognitiiviselle osa-alueelle kuuluvat tiedolliset tavoitteet kuten ohjeiden ymmärtäminen, muisti ja keskittymiskyky. (Rintala ym. 2012, 88–89.) Kehitysvammaisia tanssijoita ohjattaessa tärkeitä ovat selkeät ja konkreettiset ohjeet. Monille kehitysvammaisille sanallisten ohjeiden ymmärtäminen on haaste ja opetuksessa tulisikin painottaa visuaalisen ja kinesteettisen oppimisen malleja. Tanssin opetuksessa voidaan hyödyntää muun muassa selkeän esimerkkisuorituksen näyttämistä, apusanoja sekä erilaisia merkkejä lattiassa. Keskittymisen ylläpitämiseksi tanssitunnin tehtävien ja harjoittelun tulisi olla vaihtelevia ja taukoja tulisi pitää ryhmän tarpeen mukaan usein normaalia useammin. (Rintala ym. 2012, 284.) Motorisen oppimisen ja kehityksen mahdollistavat säännöllinen kertaus ja toistot. Niiden avulla taidot ja opitut liikkeet siirtyvät lihasmuistiin ja liikkeiden jättämät muistijäljet vahvistuvat. Tanssitunneilla olisi hyvä huomioida myös aerobisen liikunnan tarve, jotta fyysinen kunto paranisi ja paino-ongelmat vähenisivät. Sosiaalisaffektiiviseen alueeseen kuuluvat tunneilmaisu sekä käyttäytyminen sosiaalisissa tilanteissa. Monelle kehitysvammaiselle motivoituminen liikuntaan on haaste. Liian vaikeat tehtävät sekä epäonnistumiset voivat aiheuttaa voimakasta turhautumista ja tunteiden purkauksia. Jotta mielenkiinto ja positiivinen vire säilyisivät, tuntien olisi hyvä pitää sisällään paljon onnistumisia ja positiivista palautetta. Kehitysvammaisen henkilön harmiton poikkeava käytös ryhmässä voidaan jättää huomioimatta, mutta sopimattomaan tai vahingoittavaan käytökseen tulee puuttua välittömästi. (Rintala ym. 2012, 88–89.)

Tutkimuksia ja selvityksiä kehitysvammaisille suunnatusta tanssinopetuksesta on opinnäytetöiden muodossa Suomessa tehty muutamista eri näkökulmista. Elsa Huovilan Opinnäytetyössä ”Erityistä tanssia – Kehitysvammaisen nuoren tanssiharrastus” pohditaan tanssiharrastusta erityisesti taidetanssin ja improvisaation näkökulmasta. Työssä on selvitetty eri lajien ja erityistanssin tarjontaa ympäri Suomea. Huovilan mukaan erityistanssia ohjaavalla henkilöllä olisi toivottavaa olla tanssinopettajan koulutus. Hänen työssään haastatteleminen Tanssituvalla tanssivien nuorten vanhemmille koulutusta tärkeämpää on kuitenkin,

että ohjaaja tuntee oppilaansa hyvin. Tanssin todetaan olevan hyvin kehitysvammaiselle sopiva harrastusmuoto. Se on liikuntamuotona moninainen, anteeksiantava hyvin sovellettavissa ryhmän tason mukaan. Lisäksi tanssi vastaa kehitysvammaisen sosiaalisiin tarpeisiin luomalla mahdollisuuden ryhmään kuulumiseen, toisen parina olemiseen ja jopa läheisyyden kokemiseen. Huovilan selvityksestä käy myös ilmi, että haasteena ohjauksessa on usein selkeistä ohjeista ja mallin näyttämisestä huolimatta kehitysvammaisen henkilön liikkeelle saaminen. Ohjaajalla on tällöin oltava aikaa ja resursseja auttaa jumiin jäänyt osallistuja liikkeelle kädestä pitäen. (Huovila 2009, 11–12, 25 & 29.) Kaisa lappalaisen opinnäytetyössä ”Pyörähdän kerran ja toisenkin. Tanssin ja liikkeen keinoin tukea naiseuteen ja itseilmaisuun” keskityttiin nimen mukaisesti tanssiin kehitysvammaisen naiseuden näkökulmasta. Työn pohjana oli viikon kestänyt leiri, jonka havainnoinnin pohjalta Lappalainen esitteli tuloksiaan. Työn tutkimustulosten perusteella erityisesti mahdollisuus ilmaista itseään sekä ohjaajien innostus ja kannustus motivoivat ryhmäläisiä liikkumaan, tanssimaan ja tuottamaan omaa liikettä. (Lappalainen 2010, 27,41 & 44.) Opinnäytetyössä ”Ilmaisun ihanuus - Tanssi- ja liikeilmaisun toimintamalli ja ohjaaminen kehitysvammaisille nuorille ja aikuisille” kuvataan laajasti kehitysvammaisille ohjattuja musiikkiliikunnan tuokioita, niiden onnistumisia ja haasteita”. Manninen esittää, että tärkeää kehitysvammaisia ohjatessa on antaa yksittäiselle harjoitteelle riittävästi aikaa sekä havainnoida ryhmää harjoitteiden aikana. Havainnoinnin perusteella ohjaaja voi vaihtaa tai muokata harjoitetta sen mukaan miten se sujuu ja tarvittaessa kehitellä sitä toimivampaan suuntaan. (Manninen 2012, 44–45.)

4 Inkluisio

Puhuttaessa inklusiivisesta tanssinopetuksesta on tärkeää määritellä ensin mitä inklusion käsitteellä tarkoitetaan. Inklusion käsitteen teki tunnetuksi Unescon Salamancan julistus vuonna 1994. Uuden sanan käyttöönotolla haluttiin korostaa uutta lähestymistapaa kaikille avoimeen koulutukseen ja sitä myötä palveluihin ja yhteiskuntaan. (Saloviita 2011, 2.) Inklusion käsitettä käytetäänkin yleisimmin puhuttaessa vammaisen henkilön tasa-arvoisista oikeuksista olla osallisena yhteiskunnassa ja käyttää yleisiä palveluita. Inklusiossa pyritään eroon erillisistä palveluista ja palvelujärjestelmistä tuomalla yksilölliset tukitoimet yleisiin palveluihin sekä takaamalla ympäristön esteettömyys (Rintala, Huovinen & Niemelä 2012, 217–218.) Suomenkielessä inklusiivisista palveluista puhutaan myös osallistavina palveluina (Saloviita 2011, 1). Nimityksellä selkeytetään vieraskielisen sanan merkitystä ja korostetaan pyrkimystä kaikkien ihmisryhmien tasavertaiseen mahdollisuu-teen osallistua ja olla osallisina. Inklusion vastakohtana pidetään segregatiota, jossa muista poikkeavat yksilöt erotetaan omaksi erilliseksi ryhmäkseen. (Saloviita 2011, 1)

4.1 Inklusion ja integraation eroja

Yleisemmällä tasolla inklusiolla tarkoitetaan siis periaatetta tai pyrkimystä kaikille avoi- miin ja yhteisiin palveluihin. Inklusion keskiössä ei olekaan erityistä tukea tarvitseva yksilö vaan ympäristö ja yhteiskunta, jonka tulisi tarjota jokaiselle erilaiselle yksilölle tasa-arvoiset edellytykset kasvuun ja kehittymiseen. (Rintala ym. 2012, 217.) Tasa-arvolle ei kuitenkaan inklusion näkökulmasta tarkoiteta, että kaikille tarjottaisiin samaa palvelua ilman minkäänlaisia tukitoimia. Inklusio perustuu palveluun, joka on sama ja yhteinen kaikille, mutta se pyritään tuottamaan erilaisuus huomioon ottaen ja tuomalla tarvittavat tukitoimet sinne missä niitä tarvitaan eriyttämättä tukea tarvitsevien palveluita. Tasa-arvoa ei ole jät- tää tukea tarvitsevia ilman tukea, vaan kohdistaa ja siirtää tukitoimet sinne missä niitä tarvitseva henkilö itse haluaa olla. (Elliot ym. 2012, 12 & 71–73.)

Inklusiosta puhutaan jatkuvana prosessina, joka etenee pikkuhiljaa kohti tasa-arvoisem- paa kaikille avointa yhteiskuntaa (Mäkinen, Nikander, Pantzar & Saari, 2009, 18–19; Elliot ym 2012, 17). Prosessinomaisuuden heikkoutena on kuitenkin hitaus, jota käytetään usein selityksenä konkreettisten inklusiota edistävien tekojen puuttumiseen. Suomessa in- klusion toteutumisesta ollaankin esimerkiksi monia muita Euroopan maita jäljessä. Pe- rusopetuksessa erityisryhmissä opiskelevia on Suomessa enemmän kuin yhdessäkään toisessa Euroopan maassa. Erityisopetuksesta ollaan ylpeitä ja erityisopetuksen ja varhai-

sen puuttumisen nähdään olevan oppijan etu, kuitenkin tutkimukset osoittavat, että erityisopetuksesta ei oppijalle ole hyötyä vaan ennemminkin yhteiskunnasta eristävä ja syrjäyttävä vaikutus. (Saloviita 2011, 5, 9 & 13.)

Inklusion voimakkain vastustus kumpuaa sisältä koulumaailmasta opettajien ja heitä tukevien liittojen riveistä. Inklusion asiaa ajavat erityisesti erityispalveluja käyttävien läheiset sekä asiaan perehtyneet tutkijat. (Saloviita 2011, 12,14 & 44.) Syitä inklusion kritiikkiin on varmasti monia, useimmin haasteena pidetään puutteellista koulutusta tai perehdyttämistä (Laukkanen 2008, 97). Inklusio ei kuitenkaan vaadi opettajalta tai ohjaajalta muuta kuin sen mihin koulutus antaa jo valmiudet; jokaisen oppilaan yksilölliseen huomiointiin ja opettamiseen. (Saloviita 2011,20) Inklusiivisen opetuksen tarkoituksena ei ole kuitenkaan jättää opettajaa tai ohjaajaa yksin uuteen tilanteeseen, vaan siirtää tarvittavat tukiresurssit ja menetelmät yleisen opetukseen. (Lakkala 2008,37)

Koulumaailmassa inklusion hidasteina ovat rakenteellinen muutos ja kouluinstituution jäykkyys muutostilanteissa (Lakkala 2008, 30). Vapaa-ajan toimintaa ja työelämää eivät kuitenkaan ohjaile yhtä voimakkaat taustavoimat ja säännökset. Inklusion toteutuminen esimerkiksi harrastetoiminnassa on pitkälti kiinni toimintaa tuottavien tahojen sekä palvelua käyttävien asiakkaiden ja harrastajien asenteista sekä rohkeudesta kokeilla ja kehittää uutta. (Rintala ym. 2012, 218–220.)

Inklusion ja integraation välinen ero ei ole selkeä, eivätkä ne ole käsitteinä tai periaatteina vastakkaisia. Integraatio on inklusiota edeltävä käsite, jolla tarkoitetaan erityistä tukea tarvitsevan yksilön sijoittamista yleisten palvelujen piiriin määrätyn ehdoin. (Heikkinen & Vähäsaari 2011, 8; Kehitysvammaisten tukiliitto ry) Integraatio perustuu kuitenkin siihen, että integroitavalla yksilöllä oletetaan diagnoosista huolimatta olevan voimavaroja ja kykyjä vastata ympäristön vaatimuksiin sekä edellytykset sopeutua ympäristöön sen ehdoilla (Saloviita 2011,3; Saari 2013). Inklusiossa painopiste on ympäristön muuttamisessa. Ympäristöä ja rakenteita pyritään muuttamaan niin, että kaikenlainen erilaisuus voitaisiin ottaa huomioon ja yksilölliset palveluntarpeet saataisiin tyydytettyä riippumatta siitä millaisia haasteita yksilöllä on. (Saari 2013; Heikkinen & Vähäsaari 2011, 8)

Inklusion periaate vie integraatiota selkeämmin eteenpäin ajatusta sosiaalisesta integraatiosta ja siitä, että erityispalvelut eivät useinkaan vastaa erityisiin tarpeisiin yleisiä palveluita paremmin (Saari 2013). Sosiaalisella integraatio tarkoitetaan vammaisten tai poikkeavien yksilöiden sosiaalista hyväksyntää, sekä vammaisten ja vammattomien välistä

positiivista vuorovaikutusta ja ystävyyssuhteita (Teräväinen 2011, 92–93). Siinä missä integraatiolla pyritään tukea tarvitsevan osallisuuden lisäämiseen, lisää inklusio kaikkien osallisuutta ja oppimista (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2009, 15).

4.2 Inklusiivinen eli kaikille avoin liikunta

Liikunnassa ja urheilussa inklusiosta puhutaan kaikille avoimen liikunnan käsitteellä. Sillä tarkoitetaan tasa-arvoista ja syrjimätöntä liikuntakulttuuria, jossa jokainen yksilö saa valita ominaisuuksistaan ja kyvyistään riippumatta haluamansa tavan harrastaa liikuntaa. Kaikille avoimen liikunnan periaatteella tuotetut liikuntapalvelut ovat esteettömiä, turvallisia ja takaavan kaikkien harrastajien mielekkään osallistumisen. Hyvin suuri merkitys on myös ohjaajan ja palvelua tuottavien henkilöiden asenteilla erilaisuutta kohtaan. (Rintala ym. 2012, 218) Jotta valinnanvapaus toteutuisi, tarvitaan yhteistyötä yleisen liikunnan ja soveltavan liikunnan toimijoiden välillä. VAU ry:n järjestelmällisesti tuottamaa toimijoiden yhteistyötä kutsutaan kehityskumppanuudeksi (Suomen vammaisurheilu ja –liikunta VAU ry). Valinnanvapauteen kuuluu kuitenkin myös vapaus valita halutessaan erityisliikunta tai erityisryhmälle erikseen järjestetty soveltava liikunta. Liikunnan duaalimallia eli sen kaksijaakoista luonnetta kuvataan sanoilla yhdessä ja erikseen. Inklusioajattelu ja kaikille avoin liikunta ovat vasta murrosvaiheessa, ja tällä hetkellä uskotaan sekä erityisryhmien, että kaikille avoimen toiminnan tarpeellisuuteen. (Rintala ym. 2012; Suomen vammaisurheilu ja liikunta VAU ry.)

4.3 Inklusiivinen tanssi Suomessa

Inklusiivisella tai integroidulla tanssilla tarkoitetaan tanssinopetusta tai tanssitoimintaa, joka on avointa kaikille halukkaille toimintakyvystä riippumatta. Inklusiivista tanssitoimintaa on Suomessa edelleen verrattain vähän joka saattaa johtua esimerkiksi verrattain vähäisestä inklusion määrästä koulumaailmassa ja suomalaisessa yhteiskunnassa yleensä. Erityisryhmille tanssitunteja järjestetään etenkin suurissa kaupungeissa jo melko laajasti, mutta edelleen vain harva tanssikoulu tarjoaa erityisoppilaille mahdollisuutta osallistua yleisille tanssitunneille (Huovila 2009, 33 & 35). DanceAbility Finland ry on vuonna 2008 perustettu yhdistys, jonka tarkoituksena on vahvistaa integroidun tanssin asemaa Suomessa. DAF on osa kansainvälistä DanceAbility International yhteistyöverkostoa ja metodologia, jonka perustivat 1987 Alito Alessi ja Karen Nelson vannovat improvisaatioon perustuvaan vammaisten ja ei-vammaisten yhteistyössä toteuttamaan tanssin nimeen. (DanceAbility International.) Inklusiivista tanssitoimintaa tuottavat kuitenkin muutamat toimijat Helsingin, Tampereen ja Turun seudulla. Helsingin Kaaos Company, Tampereen Kaiku ja Turun Taika Tanssi ovat kaikki liikeimprovisaatioon perustuvia integroituja tanssiryhmiä

vammaisille ja ei-vammaisille tanssijoille. Tanssitunteja järjestetään viikoittain ja lisäksi ryhmät esiintyvät erilaisissa tapahtumissa tuoden näkyvyyttä integroidulle ja inklusiiviselle tanssille. Esimerkiksi helsinkiläisen Kaaos Companyn INFORMANCE – Saa tuijottaa! – teos kertoo kaikkien ihmisten samanlaisuudesta. Ryhmän tarkoituksena on vähentää vammaisuuteen liittyviä ennakkoluuloja tuomalla teoksen peruskouluihin. Lisäksi koko Suomen kattava Kulttuurikaikille-palvelu kouluttaa ja tukee kulttuuritoimijoita inklusiivisten palvelujen tuottamisessa. (DanceAbility Finland.)

5 Työn tavoite, yhteistyötaho & kohderyhmä

Inklusiivisen tanssinopetuksen kehittämisen tekee ajankohtaiseksi jatkuva pyrkimys inklusioon yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Erityisliikunnan tai soveltavan liikunnan ohjauksessa on omat erityispiirteensä, mutta niihin perehdyttäminen ei vaadi juurikaan resursseja. Vapaa-ajan toiminnan, kuten tanssinopetuksen ja ohjauksen muuttaminen inklusiiviseksi ei olekaan yhtä vaativaa, kuin esimerkiksi kouluympäristön ja rakenteiden muuttaminen. Se vaatii kuitenkin alan toimijoilta avointa asennetta erilaisuutta kohtaan sekä halua kehittää omia palveluitaan.

DanceAbility Finland ry on toiminnassaan hyödyntänyt erilaisuutta taidetanssin luovuuden lähteenä integroimalla ryhmiin kehitys- ja liikuntavammaisia tanssijoita (DanceAbility Finland). Turun seudulla on DanceAbility Finlandin Taika Tanssi – ryhmän lisäksi toteutettu erilaisia paikallisia yhteistyöprojekteja esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden ja kehitysvamma-alan järjestöjen välillä. Toiminta ei kuitenkaan ole kovin järjestäytyneitä ja projektit ovat tuottaneet lähinnä vapaamuotoisia yhteisen tanssin tuokioita, kerhoja ja discoja.

Toimeksiantajana ja työelämän yhteistyökumppanina opinnäytetyössä toimi turkulainen tanssikoulu Tanssitupa, joka on tuottanut erityisryhmien tanssitunteja jo monia vuosia. Ryhmät ovat suosittuja ja täysiä, mutta haasteena on saada aikaan ohjaajan kaipaamaa kehitystä, joka näkyisi selkeämmin ryhmäläisten taitotason karttumisena. Suuren ryhmäkoon vuoksi ohjaaja ei pysty tällä hetkellä tarjoamaan toivomaansa yksilöllisempää ohjausta jokaisella sitä tarvitsevalle ryhmäläiselle. Aiempien tutkimusten valossa erityisryhmän ohjaaminen näyttäytyy ohjaajaltaan paljon vaativana työnä. Ryhmän motivoimiseksi ohjaajan tulee pystyä yksilöllisesti vastaamaan ryhmäläisten erityistarpeisiin, olla innostunut ja kannustava sekä antaa harjoitteille aikaa ja soveltaa niitä tarvittaessa. Työssäni ryhmänohjaus perustuu parin palautteeseen ja vertaisohjaamiseen, jossa pareina tai ryhminä toimivat osallistujat tukevat toistensa oppimista. Asetelmassa kehitysvammaisen harrastaja saa vertaisohjaajaltaan kaipaamaansa yksilöllistä tukea ja vammauton vertaisohjaaja hyötyy työstäessään oppimaansa opettaessaan sitä vertaisohjattavalleen ja saadessaan palautetta omasta oppimisestaan. Inklusiivisten tuntien pilotissa käytettävä vertaisohjaus saattaisi keventää ryhmänohjaajan taakkaa ja tukea kehitysvammaisten tanssiharrastajien oppimista uudella tavalla.

Kahitystyö rajautuu Tanssituvan harrastetanssituntien kehittämiseen erilaisia oppioita huomioiviksi ja siten kaikille avoimiksi. Pyrkimyksenä kehitystyössä on, ettei tuntien tavoitteita

kuitenkaan tarvitsisi muuttaa, vaan muutoksen kohteena olisivat keinot niihin pääsemiseksi. Opinnäytetyön tavoitteena on kokeilla ja kehittää uudenlasta tapaa ohjata inklusiivisia ryhmiä, jota voitaisiin mahdollisesti hyödyntää tulevaisuudessa Tanssituvalla.

Työ koostuu tiedonkeruusta, havainnoinnista erityisryhmän tanssitunnilla sekä pilottikokeilutunnista ja siitä kerätystä palautteesta. Tarkoituksena on selvittää millaisia hyötyjä ja haasteita tällaisen ryhmän ohjaamisessa on ja voisiko uudella ryhmämuodolla olla positiivisia vaikutuksia myös oppimistuloksiin. Lopputuloksena ovat tunnin pilottikokeilu sekä Tanssituvalla laadittu opas inklusiivisten tanssituntien ohjaamisesta.

5.1 Yhteistyötaho

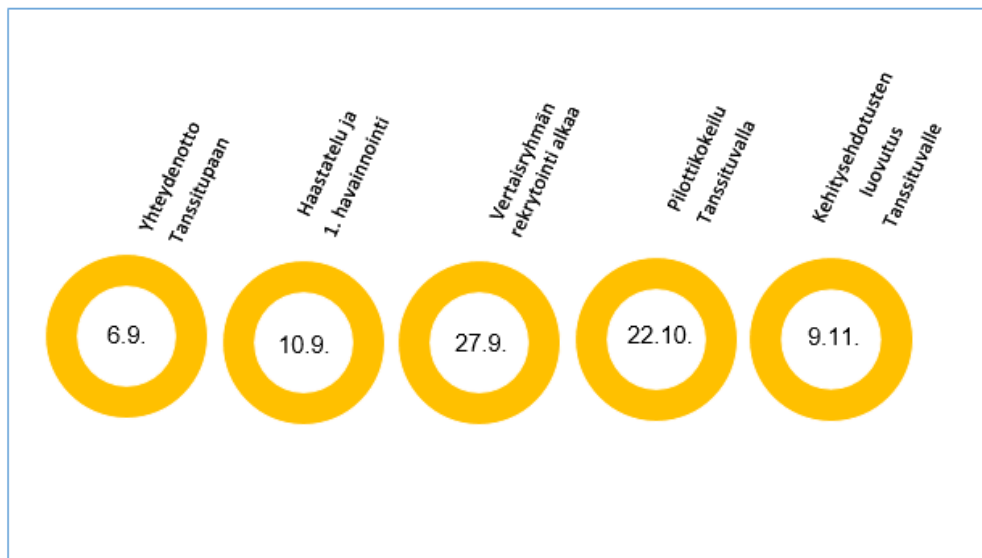
Tanssitupa toimii 700 neliön tiloissa Turussa, Kastun kaupunginosassa. Tanssikoulu on tanssinopettajainliiton hyväksymä ja on toiminut Turussa vuodesta 1999. Tanssituvan tuntitarjonnassa on harraste- ja kilparyhmiä eri-ikäisille oppilaille erityisryhmistä, iltapäiväkerhotoimintaan ja valmennusryhmiin (Tanssitupa). Tanssitupaa johtava Päivi Leppänen on useampaan kertaan palkittu diplomitanssinopettaja ja fysioterapeutti. Leppänen on erityis-tanssin uranuurtaja Suomessa ja on järjestänyt erityisryhmien tanssitunteja ensin toiminnalla vuodesta 1986 ja myöhemmin Tanssitupa-yrityksessään. Tarjontaan on vuosien varrella kuulunut tanssiryhmiä muun muassa kehitysvammaisille lapsille, nuorille ja aikuisille, autistisille lapsille, näkö- ja kuulovammaisille, liikuntarajoitteisille sekä pyörätuolitanssiryhmiä. Kolmenkymmenen vuoden aikana kertynyttä erityisosaamistaan Leppänen on myös välittänyt erityisryhmien ohjauksesta tällä hetkellä vastaavalle Milsa Bäckmanille. (Leppänen 13.9.2016 & 11.10.2016.) Pohja erityisryhmien toteuttamiseen ja opettamiseen on vankka ja ammattitaitoinen, joten Tanssitupa tarjosi mitä parhaimman alustan inklusiivisen toiminnan kehittämiseen ja uuden kokeilemiseen.

5.2 Kohderyhmä

Kohderyhmä määräytyi yhteistyötahon kautta ja osittain opinnäytetyöhön valitun menetelmän mukaan. Kokeiluun toivottiin juuri kehitysvammaisia tanssinharrastajia, sillä vertaisohjauksen periaatetta on tutkimuksissa käytetty pääasiassa kehitysvammaisten ja oppimisvaikeuksista kärsivien lasten ja nuorten kanssa. Ryhmäksi valikoitui kahdestakymmenestä kehitysvammaisesta koostuva erityisryhmä. Ryhmäläisistä noin puolet oli tanssinut yhdessä pidepään kuin vuoden ja loput olivat aloittaneet harrastuksen kyseisessä ryhmässä kevätkaudella 2016. Ryhmäläiset olivat 17–29-vuotiaita nuoria miehiä ja naisia. Naisia on tunnilla kolmetoista ja miehiä seitsemän. Ryhmä valittiin kolmesta Tanssituvalla

toimivasta eri ikäryhmille suunnatuista erityisryhmistä. Valinta tehtiin sillä perusteella, että erityisryhmäläiset ja vertaisryhmäläiset olisivat mahdollisimman saman ikäisiä. Vertaisryhmänä erityisryhmän kanssa tehtyyn kokeiluun osallistui lisäksi ryhmä sosiaalialan opiskelijoita, jotka valittiin mukaan oman halukkuutensa perusteella. Ennako-oletuksena oli, että tiukassa aikataulussa toteutettu kokeilu sujuisi mutkattomammin, jos osallistuvat vammattomat henkilöt eivät suhtautuisi vammaisuuteen ennakkoluuloisesti. Vertaisohjausta käytettiin pilottikokeilussa hieman kouluympäristöön suunnitellusta tavasta poiketen. Kokeilussa pyrittiin käyttämään mahdollisimman osallistavaa ja tasavertaisuuteen tähtäävää vastavuoroista vertaisohjaustapaa, jonka vuoksi ryhmän vammattomia osallistujia ei koulutettu tai valmistettu tuntia varten erikseen. Tyypillisesti vertaisohjauksessa koko ryhmää, tai vammattomia vertaispareja valmistetaan vertaisohjausta varten suunnitellulla koulutuksella tai luennolla (Cervantes ym. 2013, 46; Hott ym. 2012). Olen valinnut pilottikokeiluun erityisryhmän vertaispareiksi sosiaalialan opiskelijoita, sillä heillä tulisi lähtökohtaisesti olla suvaitsevainen asenne erilaisuutta kohtaan. Ryhmävalintaan vaikuttivat työhön käytettävissä oleva aika sekä pyrkimys tehdä kokeilusta mahdollisimman miellyttävä kokemus niin erityisryhmälle kuin vammattomille osallistujillekin. Kokeilutunnille osallistui ryhmien lisäksi apuohjaajan roolissa Tanssituvan erityisryhmien ohjaaja Milsa Bäckman.

6 Työn vaiheet

Kuvio 1: Työn vaiheet aikajanalla

Työn suunnittelu alkoi yhteydenotosta Tanssitupaan ja aikataulujen sopimisesta ensimmäistä havainnointikertaa koskien 6.9.2016. Tarkoituksena oli aloittaa työ tutustumalla Tanssituvan nykyiseen erityisryhmille tarjottuun tanssinopetukseen käyttäen menetelminä osallistuvaa havainnointia sekä avointa haastattelua. Ajankohdaksi ensimmäiselle havainnoinnille sovittiin 10.9.2016, jolloin havainnointi kohdistui nuorten kehitysvammaisten tanssituntiin. Asiantuntijahaastattelu toteutettiin tuntien välissä sekä tuntien jälkeen haastatella erityisryhmine ohjaajaa, fysioterapeutti Milsa Bäckmania, tämänhetkisistä erityisryhmien tanssitunneista Tanssituvalla.

Havainnointikerran jälkeen keräsin tarvittavaa teoriapohjaa havaintojen ja haastattelun analysoimisen sekä kirjallisuuskatsauksen muodossa. Kerätyn tiedon perusteella tein suunnitelman tuntisuunnitelman pilottikokeilua varten. Suunnittelussa tärkeintä oli saada aikaan rakenne ja harjoitteet, jotka tukisivat erityisryhmäläisten ja sosiaalialan opiskelijoiden vuorovaikutusta ja yhteistyötä.

Vertaisryhmän rekrytointi alkoi varsinaisesti 27.9.2016, kun pilottikokeilun informaatio pilottikokeilun ajankohdasta ja sisällöstä jaettiin Turun Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden Facebook-sivulla. Rekrytointia tehostettiin toistamalla informaatiota pilottikokeilusta vielä kahdesti. Lopulta tunnille ilmoittautui tulevaksi kahdeksan vertaisryhmäläistä, joista paikalle saapui lopulta seitsemän.

Kokeilutunnin ajankohdaksi valikoitui 22.10.2016, Tanssitunti oli kestoaltaan 60min, johon kuului tunnin puolivälissä pidetty tauko. Tunnin jälkeen osallistujilta kerättiin palautetta tunnista lyhyellä palautelomakkeella (Liite 2). Palautelomakkeen suunnitteluun vaikuttivat sen täyttämiseen käytettävä aika sekä selkeys, jotta kaikki halukkaat osallistujat pystyisivät siihen vastaamaan. Lomakkeella oli tarkoituksena kerätä osallistujilta pilottin onnistumisia ja epäonnistumisia sekä inklusiivisen tanssitunnin mahdollisesti herättämiä ajatuksia ja tunteita. Palautelomakkeessa käytettiin sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä. Palautteenkeruun tavoitteena oli vastata omalta osaltaan kysymykseen pilottikokeilun onnistumisesta osallistujien näkökulmasta. Avoimien kysymyksien tuottamasta laadullisesta aineistosta pyrin poimimaan onnistumisia ja kehityskohtia hyödynnettäväksi Tanssituvalla laadituissa ohjeissa. Strukturoiduilla kysymyksillä kerätyllä aineistolla saatiin määrällistä tietoa oppilaiden viihtymisestä tunnilla sekä eri harjoitteiden onnistumisesta. Haasteena palautteen keräämisessä oli kyselylomakkeen kokoaminen muotoon, joka mahdollistaa eritasoisten vastaajien täyttämisen. Ennako-oletuksena oli, että avoimiin kysymyksiin saataisiin hyvin eritasoisia vastauksia ja erityisryhmän oppilaille niihin vastaaminen saattaisi olla haastavaa. Mahdollistaakseni mahdollisimman suuren vastausprosentin pyrin tekemään lomakkeesta mahdollisimman yksinkertaisen ja sekokiellisen.

Lisäksi sain erillisen palautteen pilottikokeilusta apuohjaajana toimineelta Bäckmanilta. Yhteisen ajan puutteen vuoksi palaute annettiin koko laajuudessaan sähköpostitse.

6.1 Haastattelu ja havainnointi

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tietoa on usein mielekästä kerätä asiantuntijoita haastellen. Asiantuntijahaastattelussa kerättyä materiaalia voidaan käyttää muun lähdemateriaalin tavoin esimerkiksi työn suunnittelun pohjana. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56 & 58.) Haastattelin erityisryhmän ohjaaja Milsa Bäckmania Tanssikoulu tanssituvalla, jonka jälkeen haastattelua täydennettiin vielä sähköpostitse. Haastattelu toteutettiin avoimelle haastattelulle tyypilliseen tapaan keskustellen. Jotta haastattelussa pysyttäisiin aihepiirissä, oli sitä varten valmisteltu kysymyksiä, jotka liittyivät ohjaajan taustaan ja kokemukseen, ryhmien kokoon ja harrastajiin sekä tuntien sisältöön. Tavoitteena oli selvittää erityisesti mitä tunteilla tehdään ja millaisia tavoitteita erityisryhmien tunneille on asetettu. Toiveena oli, että Bäckman kertoisi omin sanoin erityisryhmien tunneista ja valottaisi niiden sisältöä, onnistumisia ja haasteita tähän mennessä.

Bäckman kertoi tuntien pyörineen jo ennen hänen ohjaisaikaansa useita vuosia. Harrastajakunta oli siten kokeilua varten jo valmiina ja osa heistä oli harrastanut tanssia yhdessä jo pitkään. Tanssitunteja järjestetään Tanssituvalla joka toinen viikko ja nuorten ryhmässä tanssijoita on viikosta riippuen noin kaksikymmentä. Bäckman on ohjannut Tanssituvan erityisryhmien tunteja yhteensä noin 8-10 vuoden ajan. (Bäckman 11.10.2016) Tuntien ohjaaminen vaatii Bäckmanin mukaan epätäydellisyyden sietämistä ja kärsivällisyyttä. Oman voimistelutaustansa Bäckman kertoo olleen aluksi haaste, sillä lajissa tavoitellaan tunnetusti yhtenäisyyttä, jota erityisryhmässä ei ehkä voida saavuttaa. Vahvuutena ohjauksessa toimivat kuitenkin fysioterapiatausta sekä työkokemus kuntoutuksen ja pyörätuolitanssin saralta, joissa taas korostetaan jokaisen yksilön vahvuuksia ja erilaisuutta. Bäckman kertoo yksilöllisen ohjaamisen olevan haastavaa, kun harrastajia on ryhmässä nykyään jopa yli kaksikymmentä. Osallistujat toimivat tunnilla ensisijaisesti ilman avustajaa. Tuntien tavoitteena on tuottaa harrastajille positiivista ja laadukasta vapaa-ajan toimintaa. Monet ovat harrastaneet tanssia jo vuosia ja tunneilla käynti on liikunnan lisäksi tärkeä sosiaalinen tapahtuma. Vaikka tuntien ensisijaisena tarkoituksena on mielekkään vapaa-ajantoiminnan ja tanssin ilon tuottaminen, Bäckman toivoisi ohjaajana näkevänsä harrastajien taitotasossa myös kehitystä. Monet harrastajat hyötyisivät hänen mukaansa yksilöllisemmästä opetuksesta ja palautteesta, jonka vuoksi uusien ryhmien perustamista on suuren kävijämäärän vuoksi harkittu. Ryhmässä näkyy Bäckmanin mukaan halua kehittyä ja erityisesti innostusta esiintyä, jota hän mielellään hyödyntäisi tulevaisuudessa, jos ryhmäkoot hieman pienentyvät. (Bäckman 10.9.2016)

Ensimmäisen havainnoinnin tarkoituksena oli kartoittaa millaisia erityisryhmien tunnit tällä hetkellä Tanssituvalla ovat. Tuntien kuvaus perustuu Tanssituvalla 10.9.2016 toteutettuun osallistuvaan havainnointiin sekä niitä ohjaavan fysioterapeutti Milsa Bäckmanin haastatteluun. Tunnin teemana olivat latinotanssit, joita harjoiteltiin sekä yksin että pareittain. Tunnilla harjoiteltavat tanssilajit vaihtelevat viikoittain. Vaihtelun tarkoituksena on tutustua eri tanssilajeihin ja tuottaa vaihtelevaa ja monipuolista liikuntaa. Tunti koostui havainnoidulla kerralla yhteisestä aloituksesta, lämmittelystä, yksin ja parin kanssa harjoittelusta, venyttelystä sekä lopetuksesta.

Tunnit aloitetaan aina yhteisellä piirillä, jossa istuen ohjaaja pitää nimenhuudon ja kertoo ryhmäläisille mitä tunnilla tullaan tällä kertaa tekemään. Ryhmäläisiä pyydettiin nousemaan seisomaan ja ottamaan hieman lisää tilaa liikkumiseen. Alkulämmittely suoritettiin piirimuodostelmassa, jossa kaikilla ryhmäläisillä oli näköyhteys ohjaajan mallintamiin liikkeisiin. Lämmittelyssä lähes koko vartalo käytiin lävitse osio kerrallaan. Ensimmäisen kappaleen aikana lämmiteltiin jalat, toisen kappaleen soidessa kädet ja hartiat sekä lopuksi

vielä erillisenä kappaleena keskivartalo. Ohjauksessa käytettiin melko vähän sanallisia ohjeita ja ryhmä vaihtoi liikkeitä omaan tahtiinsa ohjaajan näyttämän mallin mukaan. Lämmittelyssä liikesuorituksia korjattiin sanallisesti antamalla korjaava ohje liikkeen tekemiseen. Pääasiassa ohjaaja kuitenkin rohkaisi tekemään liikkeitä omalla tavalla ja tavoitteena oli saada kaikki ryhmäläiset liikkumaan.

Lämmittelyn jälkeen ryhmä jaettiin sukupuolen mukaan kahtia ja siten, että nais- ja miespuoliset osallistujat olivat eri puolilla salia vastakkain toisiinsa nähden. Ohjaaja näytti harjoiteltavan askeleen molemmille puolille erikseen, jonka jälkeen askelta harjoiteltiin yksi puoli kerrallaan. Ohjaaja näytti mallisuoritusta ja pyrki lisäksi auttamaan osallistujia löytämään musiikista oikeaa rytmiä taputtamalla sekä sanallisesti ohjaten. Osallistujien näytti olevan hankalaa hahmottaa askelta, vaikka monet saivatkin kiinni musiikin rytmistä. Yksittäisiä oppilaita ohjaaja neuvoi sanallisesti nimeltä kutsuen. Korjaavista ohjeista huolimatta monikaan osallistujista ei onnistunut tekemään askelta toivotulla tavalla. Seuraavaksi ryhmä siirtyi kasvot harjoittelemaan sivusuuntaan liikkuvia askelia kasvot peiliä kohti. Ohjaaja näytti liikkeitä, jonka jälkeen ristiaskelia ja avauksia harjoiteltiin itsekseen musiikin tahtiin. Ohjaaja sanallisti liikettä ja näytti edessä mallia, mutta yksilöllistä ohjausta ja liikkeiden korjaamista ehdittiin tehdä vain parin osallistujan kanssa.

Kun liikkeitä oli harjoiteltu yksin, osallistujat jaettiin pareiksi ja tarkoituksena oli harjoitella yksin opeteltuja askelia nyt parin kanssa. Jakautuminen tapahtui osittain ryhmäläisten omasta aloitteesta ja osittain ohjaajan avustamana. Parit seisoivat vastakkain ja pitivät toisiaan käsistään kiinni liikkeitä harjoitellessa. Myös ohjaaja osallistui pariharjoitteluun yhden ryhmäläisen parina. Liikkeet käytiin vielä nopeasti sanallisesti läpi ennen musiikin alkamista ja opettaja varmisti kysymällä ovatko kaikki ymmärtäneet mitä seuraavaksi tehdään. Musiikin soidessa ryhmäläiset harjoittelivat askeleita melko vaihtelevasti oman tasonsa mukaan. Pariharjoittelussa havainnoin, että vain pieni osa ryhmäläisistä oli oppinut liikkeitä ja pystyi harjoittelemaan niitä yhdessä samantasoisien parin kanssa. Suurin osa ryhmästä harjoitteli kuitenkin joko vain yhtä liikettä tai tanssi musiikkiin omalla tavallaan. Pareja vaihdettiin juomataun jälkeen. Havainnoin vaihdon aikana erityisesti pareja, jotka näyttivät oppineen tunnilla opitut liikkeitä ja pystyivät harjoittelemaan niitä itsenäisesti parinsa kanssa. Kun parit erotettiin, liikkeitä oppinut ryhmäläinen lopettikin oikeiden liikkeiden tekemisen ja mukautui tekemään yksinkertaisempia tai vääriä liikkeitä uuden parinsa kanssa. Monille pariharjoittelu oli selvästi mieleistä sosiaalisen kanssakäymisen vuoksi. Oppilaille oli tärkeää jutella parin lisäksi välillä myös muiden parien kanssa, jonka vuoksi keskittyminen ei aina säilynyt opeteltavissa liikkeissä.

Pariharjoittelun jälkeen ryhmäläiset rauhoittuivat katsomaan yhden harrastajan tunnille valmistelemaa esitystä. Bäckmanin mukaan tunnilla esiintynyt oppilas olisi innokas esiintymään jokaisella tunnilla. Rajallisen ajan vuoksi Bäckman sanoi antavansa oppilaan esiintyä vain silloin tällöin. Hän kertoi myös antavansa tunneilla säännöllisesti ryhmäläisten itse tuottaa ja näyttää muille yhdessä pienryhmissä keksimiään esityksiä. Lopuksi ryhmäläiset venyttelivät ohjaajan johdolla ja tunti lopetettiin yhteiseen riviin, jossa ohjaaja sanallisesti ohjasi ryhmäläiset vaihe kerrallaan ryhdikkääseen tanssijan perusasentoon ja kiitti tunnista. Tunnin rakenne oli selkeä ja ohjaus ytimekästä, mutta suuri ryhmäkoko teki yleistunnelmasta hieman levottoman ja oppimisympäristö oli osallistujien taitotasoon ja keskittymiskykyyn nähden haastava.

6.2 Kokeilutunnin suunnittelu

Pilottikokeilun suunnittelu alkoi pohtimalla tuntien tämänhetkistä rakennetta ja osia, jotka ensimmäisen havainnoinnin perusteella toimivat hyvin. Tunti oli rakenteeltaan kokonaisuudessaan melko hyvin toimiva ja sen parhaita elementtejä olivat selkeät aloitus ja lopetus sekä tunnin puolivälissä pidetty tauko. Osallistujien oppimista edisti myös liikkeiden ohjeistus sekä sanallisesti että mallia näyttämällä. Ohjaajan antama henkilökohtainen palaute yksittäisille osallistujille sekä ohjaaminen kädestä pitäen oikeaan paikkaan tai suoritukseen olivat havaintojen mukaan myös oppimista tukevia toimintatapoja. Pilottikokeilussa haluttiin säilyttää havaintojen pohjalta poimitut toimivat elementit. Oli tärkeää, että tunti säilyisi erityisryhmäläisille mahdollisimman tuttuna ja turvallisena, vaikka pilottiin tuotiinkin ulkopuolisia osallistujia ja uusi elementtejä. Ajatuksena oli myös, että hyviksi todettuja toimintatapoja ei ole tarvetta lähteä muuttamaan pilottikokeilun vuoksi.

Tuntu suunniteltiin erityisryhmän tuntien nykyistä rakennetta mukaillen lisäämällä siihen erityisryhmän sekä vertaisryhmän yhteistyötä ja vuorovaikutusta tukevia tehtäviä. Kokeilun rakenteen (Taulukko 1) osien tarkoituksena oli kehittää vertaisryhmäläisten välistä vuorovaikutusta harjoitteiden haastavuuden lisääntyessä tunnin loppua kohti. Alkupiirin, lämmittelyn ja lopetuksen ohjauksesta vastasi erityisryhmän ohjaaja Milsa Bäckman ja lopuissa harjoitteista toimin ohjaajana itse. Pariharjoitteet alkoivat oman liikkeen tuottamisesta paikallaan ja etenivät suuremman ja liikkuvamman liikkeen tuottamiseen. Tunnin viimeisinä tanssiharjoitteina parit ja pienryhmien tuli opetella yhdessä heille annettu liikesarja ja esittää se muulle ryhmälle. Suunnitelman loppuun lisättiin vielä pareittain tai ryhmissä suoritettavia venytyksiä, sillä ne olivat toimiva ja kiinteä osa erityisryhmän omia tanssitunteja. Harjoitteille annetut aika-arvioit olivat joustavia ja niitä käytettiin vain suuntaa antavasti

tunnilla käytettävien harjoitteiden määrän arvioimisessa. Laajempi tuntisuunnitelma (Liite 1) on mukailtu Haaga-Helian tuntisuunnitelmapohjan taulukosta.

Taulukko 1. Tunnin rakenne

Harjoite	Aika
1. Alkupiiri	5 min
2. Kehon lämmittely piirissä	10min
3. Peili-improvisaatio parin kanssa/ pienryhmissä	4min
4. Seuraa johtajaa -harjoitus parin kanssa/pienryhmissä	4min
5. Juomatauko	5min
6. Koreografian harjoittelua parin kanssa/ pienryhmissä	15min
7. Koreografian esittäminen kahdessa ryhmässä	10min
8. Venyttely parin kanssa	5 min
9. Lopetus kaikki yhteisessä rivissä	2 min

7 Tulokset ja tuotos

Työn tuloksiin luetaan haastattelemalla, havainnoimalla ja palautteena kerätty aineisto, erityisryhmien tanssista ja inklusiivisen tanssin pilottikokeilusta Tanssituvalla. Aineisto koottiin ja tiivistettiin Tanssituvalla luovutetuksi inklusiivisen tanssiohjauksen kehittämisoppaaksi (Liite 3). Opas perustuu pääasiassa pilotissa havainnoituihin onnistumisiin sekä siitä saatuun palautteeseen, joiden avulla on pyritty löytämään inklusiivisen ryhmän ohjauksessa hyvin toimivia toimintatapoja.

7.1 Kokeilutunnin raportti

Pilottikokeilu toteutettiin Tanssituvan tiloissa 22.10.2016 klo 12.00–13.00. Tunnille osallistui 17 erityisryhmän oppilasta sekä seitsemän sosiaalialan opiskelijaa Turun ammattikorkeakoulusta. Tunti pidettiin normaalista poiketen hieman suuremmassa tanssisalissa, sillä osallistujia oli enemmän. Tunti pääsi alkamaan hieman tavallista myöhemmin, sillä salin vaihto sekä edellisen tunnin loppuminen viivästyttivät erityisryhmän ohjaajaa ja osallistujia saapumasta paikalle. Pilottikokeilu saatiin alkamaan noin 12.05.

7.1.1 Alkupiiri

Tunti aloitettiin yhteisellä alkupiirillä, jotta oppilaat ja vieraileva vertaisryhmä tutustuivat toisiinsa. Piiri aloitettiin erityisryhmän nimenhuudolla, jonka jälkeen Ryhmän ohjaaja Bäckman kertoi olevansa tunnilla vain apuohjaajan roolissa, sillä vieraileva ohjaaja pitäisi tunnin tällä kertaa. Tämän jälkeen ohjaaja ja vertaisryhmä esittelivät itsensä ja käytiin läpi mitä tunnilla tullaan tekemään. Tunnin rakenteen läpikäynnillä valmistettiin ryhmää päivän harjoituksiin ja luotiin turvallisuuden tunnetta niille ryhmäläisille, joita uudet asiat jännittävät. Kun tunnilla tapahtuvat asiat ja niiden järjestys ovat tiedossa jo alusta lähtien, voivat osallistujat keskittyä rauhassa oppimiseen. Piirissä vertaisryhmäläiset istuivat hieman hajautetusti eri puolilla piiriä muutaman henkilön ryhmissä.

7.1.2 Lämmittely

Alkupiirin jälkeen apuohjaajana toimivaa Bäckmania pyydettiin ohjaamaan erityisryhmälle tuttu alkulämmittely. Liikkeet olivat ryhmälle tuttuja ja vertaisryhmän oli helppo lähteä niihin mukaan. Lämmittelyssä käytiin läpi yksinkertaisin liikkein jalat, kädet sekä keskivartalo. Lämmittely toteutui komentotyylillä ryhmän seurattessa ohjaajan näyttämää mallia.

Ohjaaja korjasi muutaman kerran sanallisesti, nimeltä kutsuen erityisryhmäläisten tekemiä vääriä liikkeitä toistamalla mitä liikettä tulisi nyt tehdä.

7.1.3 Peiliharjoitus

Lämmittelyn jälkeen ohjaaja vaihtui ja ryhmä jaettiin pareiksi ja pienryhmiksi. Vertaisryhmäläisiä pyydettiin menemään kolmanneksi erityisryhmäläisten keskenään muodostamiin pareihin ja osa itsenäisemmin toimivista erityisryhmäläispareista jäi toimimaan keskenään. Ryhmää pyydettiin seisomaan pienessä piirissä tai kasvot pariaan kohti. Ryhmät ja parit päättivät ensin kuka olisi liikkeen tuottaja ja kuka seuraisi liikettä peilinä. Tehtävästä näyttettiin salin edessä mallisuoritus, jossa ohjaaja ja yksi vertaisryhmäläistä näytti mallisuorituksen ja sanallisti toimintaa sitä näyttäessään. Ryhmältä varmistettiin oliko tehtävä ymmärretty, jonka jälkeen harjoitus tehtiin musiikilla. Ryhmää pyydettiin tasaisin väliajoin vaihtamaan liikkeen johtajaa, jotta kaikki pääsisivät vuorollaan sekä johtamaan että seuraamaan. Tarkoituksena oli aloittaa oman liikkeen tuottaminen matalalla kynnyksellä paikallaan pysyen. Jokainen sai tuottaa niin pientä tai suurta liikettä kuin halusi ja toista seurata tutustua myös toisen tuottamaan liikkeeseen ja sen ulottuvuuksiin. Ohjeita tarkennettiin myös kesken harjoitteen kertomalla, että parin on ehkä helpompaa ensin seurata hieman rauhallisempaa liikettä. Ryhmäläiset ja parit tutustuivat toisiinsa helpon yhteisen toiminnan myötä. Improvisaatioharjoitteita kuvaa opetustyyleistä parhaiten erilaisten ratkaisujen tuottaminen, sillä vapaasti tuotetussa liikkeessä ei voida määritellä oikeaa tai väärää.

7.1.4 Seuraa johtajaa -harjoitus

Sama ohjaustyyli jatkui, kun peiliharjoitetta kehitettiin seuraavassa harjoitteessa hieman vaativammaksi ja liikkuvammaksi. Ryhmäläiset pysyivät samoissa pareissa ja ryhmissä, mutta nyt liike sai olla liikkuvampaa, eikä sen tarvinnut tapahtua kasvot vastakkain. Ryhmälle näytettiin taas mallisuoritus salin edessä, jossa liikkumiseen annettiin myös vinkkejä ja ehdotuksia sanomalla, että liike voi tapahtua esimerkiksi korkealla tai matalalla ja se voi olla hidasta tai nopeaa. Ryhmältä kysyttiin taas ovatko he ymmärtäneet tehtävän ja pyydettiin valitsemaan ensimmäinen johtaja harjoitukseen. Ryhmät lähtivät liikkumaan tilassa ja kokeilivat ehdotettuja liikelaatuja sekä tuottivat itse uusia. Harjoitteen tarkoituksena oli luoda omaa liikettä ja oppia havainnoimaan toisen ryhmäläisen tuottamaa liikettä sekä jäljittelemään sitä. Harjoitteella oli peiliharjoitteen tavoin myös tarkoituksena tutustuttaa erityisryhmää vertaisryhmään tulevia vaativampia harjoitteita varten. Matkiminen oli ryhmälle mieluista ja harjoite päättyi itsestään lopulta tilanteeseen, jossa lähes koko ryhmä seurasi pitkänä letkana yhtä johtajaa.

7.1.5 Koreografia

Harjoitusten jälkeen pidettiin pikainen juomatauko. Ryhmälle kerrottiin, että tauon jälkeen aloitettaisiin harjoittelemaan yhteistä tanssiesitystä. Ryhmäläiset palasivat taulta ripeästi ja heitä pyydettiin hakeutumaan taas samoihin pareihin ja pienryhmiin, joissa edelliset harjoitteet oli tehty. Ryhmäläisiä pyydettiin asettumaan tilaan niin, että jokaisella pienryhmällä olisi tarpeeksi tilaa, ja että he näkisivät salin etuosassa näytetyt liikkeet. Sarjaan valitut liikkeet olivat yksinkertaisia ja antoivat tilaa yksilön omalle tunne- ja liikeilmaiselle. Sarja oli pilkottu pieniksi osiksi, jotka kaikkien osallistujien olisi mahdollista omaksua ja joita pienryhmät ja parit voisivat harjoitella keskenään. Ohjaaja näytti edessä oman ryhmänsä kanssa mallisuorituksen, jota ryhmä katsoi. Liikkeet sanallistettiin myös mallia näyttäessä. Tämän jälkeen ryhmä teki harjoitellut liikkeet yhdessä ohjeita kuunnellen, jonka jälkeen liikkeitä harjoiteltiin ryhmissä keskenään ilman musiikkia ja lopuksi musiikilla yhdessä sanallistettuna. Jokainen liikekokonaisuus lisättiin lopulta edelliseen ja liikkeistä koostui pidempi liikesarja, jota pienryhmät saivat harjoitella hetken keskenään. Kun sarja näytti sujuvan, se menttiin kokonaisuudessaan läpi musiikilla yhtenä ryhmänä, jonka jälkeen ryhmä jaettiin puoliksi kahteen osaan. Ryhmät esittivät sarjan toiselle puolikkaalle, jonka jälkeen oli tarkoitus, että toinen puolikas antaa esiintyneelle ryhmälle palautetta. Tunti oli aikataulusta sen verran myöhässä, että palautteen antoa mukautettiin niin, että palautetta annettiin koko ryhmän puolesta toiselle ryhmän puolikkaalle. Molemmille ryhmille annettiin positiivista palautetta muun muassa tunteilmaisesta, hienoista loppuasennoista ja esityksen koskettavuudesta. Koreografian esittämisellä haluttiin harjoitella esiintymistä muiden edessä sekä positiivisen palautteenantoa. Tavoitteena oli myös vertailla liikkeiden oppimista erityisryhmän oman tunnin ja inklusiivisen kokeilutunnin välillä. Erityisryhmän tunnilla itsenäinen harjoittelu ryhmissä ja pareissa oli hyvin vaihtelevaa ja suurin osa ryhmästä ei tehnyt yhdessä harjoiteltuja liikkeitä oikein tai ollenkaan. Inklusiivisella tunnilla vertaisryhmäläinen piti huolen oikeissa liikkeissä pysymisestä ja kaikki ryhmäläiset tekivätkin esitystilanteessa oikeita liikkeitä vaikkakin osa omaan tahtiinsa. Vertaisohjausta hyödynnettiin selkeimmin juuri koreografian harjoittelussa. Vertaisryhmäläiset auttoivat erityisryhmäläisiä muistamaan ja opettelemaan liikesarjoja ja tarjosivat yksilöllistä kannustusta ja palautetta. Pienryhmiä kehoitettiin pyrkimään yhdenaikaiseen liikkeeseen ja auttamaan muita ryhmäläisiä, jos jokin liike tuntui vaikealta.

7.1.6 Venyttely

Seuraavaksi parit ja ryhmät pyydettiin levittäytymään saliin niin, että kaikilla ryhmäläisillä olisi tilaa tehdä venyttelyt. Venytykset olivat lyhyitä ja niissä keskityttiin ala- ja yläraajojen

venyttelyyn. Tavoitteena ei varsinaisesti ollut elastisuuden lisääminen, sillä tunti ei fyysisesti ollut kovin kuormittava, vaan venyttelyn vakiinnuttaminen kehonhuoltomenetelmänä. Monilla kehitysvammaisilla tanssitunnin loppuksi tehty venyttely on ainoa arjen kehonhuoltorutiini, joten sen säilyttäminen tukee myös terveellisiä elämäntapoja. Venyttely on monille kivuliasta ja epämieluisaa, joten venyttely yhdessä ryhmän kannustuksella on hyvä keino lisätä motivaatiota ja saada venytykset tehtyä loppuun. Venyttelyt toteutettiin ryhmissä, jotta jokainen ryhmäläinen saisi vertaisryhmäläisiltä tukea ja ohjausta oikeaan suoritukseen ja jaksaisi tehdä venytykset loppuun asti. Ryhmäläisiä pyydettiin venytellessä tarkkailemaan onko omalla parilla tai pienryhmällä haasteita oikean asennon löytymisessä ja korjaamaan liikettä annettujen kriteerien mukaan. Ryhmää pyydettiin esimerkiksi katsomaan pitivätkö muut ryhmäläiset hartiavenytyksessä venytettävän puolen kättä suorana.

7.1.7 Lopetus ja palautteenanto

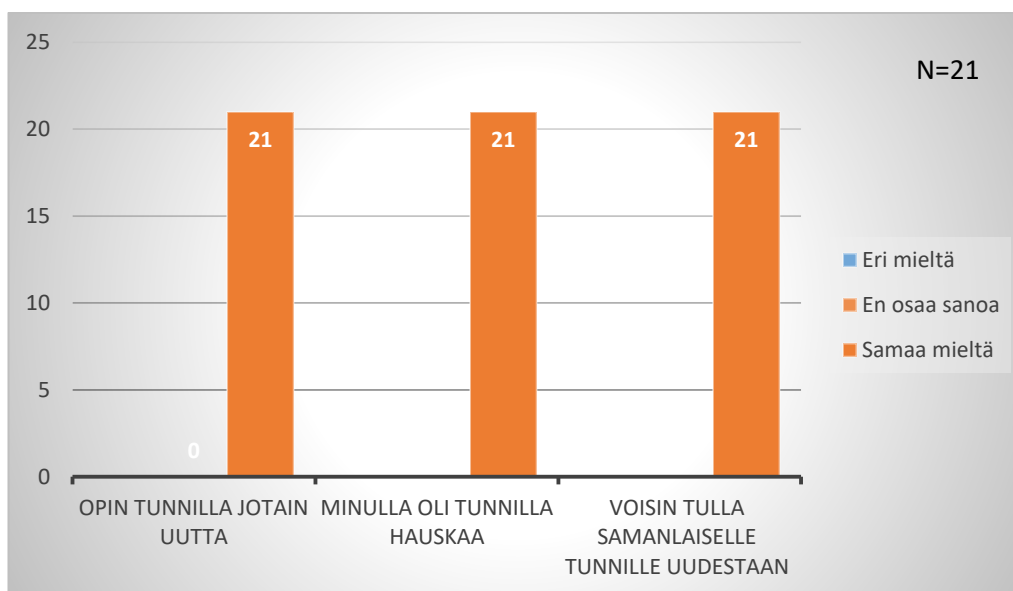
Lopetuksen piti apuohjaajana toiminut Bäckman. Kaikki ryhmäläiset pyydettiin seisomaan riviin kasvot peiliä kohti. Ryhmälle kerrottiin, että lopetuksen jälkeen kaikkien toivottiin täyttävän palautelappu, joka jaettaisiin pian. Lapun täyttämisen jälkeen lähdettäisiin pukemaan ja odottamaan omaa kyytiä. Ohjeistuksessa pyydettiin myös, että vertaisryhmäläiset voisivat tarvittaessa auttaa erityisryhmäläisiä, joille lukeminen on vaikeaa. Palautelomakkeet jaettiin ohjeistuksen jälkeen käteen jokaiselle ryhmäläiselle, jotta mahdollisimman moni antaisi palautetta. Tämän jälkeen ryhmäläisiä pyydettiin ottamaan ryhdikäs asento, rentouttamaan hartiat, pitämään vatsa tiukkana ja hymyilemään tanssijan leveää hymyä. Yhteisen lopetuksen jälkeen lähes kaikki ryhmästä jäivät täyttämään palautelomaketta. Tunti lopetettiin samalla tapaan kuin muutkin erityisryhmän tunnit, jotta tunnin rakenne pysyisi selkeänä ja kaikki ymmärtäisivät tanssitunnin olevan ohi.

7.2 Palaute

Palautetta pilottikokeilusta kerättiin kolmella tavalla: kokeiluun osallistuneilta palautelomakkeella, erityisryhmän ohjaajalta sähköpostitse sekä lisäksi vielä epämuodollisesti suullisena vertaisryhmältä. Vaikka vertaisryhmä antoi palautetta jo yhteisellä palautelomakkeella, nousi suullisesti annetusta palautteesta esiin vielä uusia kehityskohtia ja arvokkaita korjausehdotuksia, jotka oli myös tärkeää huomioida erikseen aineistoa kootessa.

7.2.1 Palautelomake

Tunnille osallistuneilta erityisryhmäläisiltä ja vertaisryhmäläisiltä kerättyyn palautteeseen vastasi yhteensä 22 osallistujaa. Palaute annettiin nimettömästi, joten palautteiden jakautumisesta erityisryhmän ja vertaisryhmän välillä ei ole varmaa tietoa. Yksi palautteen antajista oli selkeästi ymmärtänyt lomakkeen täytön väärin ja rastittanut monivalintakysymyksistä kaikki vaihtoehdot. Oikein täytettyjä lomakkeita ja saatuja vastauksia monivalintakysymyksistä oli siis 21. Kaikki lomakkeen täyttäneet vastasivat monivalintakysymyksiin. Vastaukset (Kuvio 1) kaikkiin kolmeen kysymykseen olivat yksimielisiä ja kaikki lomakkeen oikein täyttäneet vastasivat monivalintakysymyksiin vastausvaihtoehdolla ”Samaa mieltä”.

Kuvio 2: Osallistujien arvioita inklusiivisten tanssituntien pilottikokeilusta

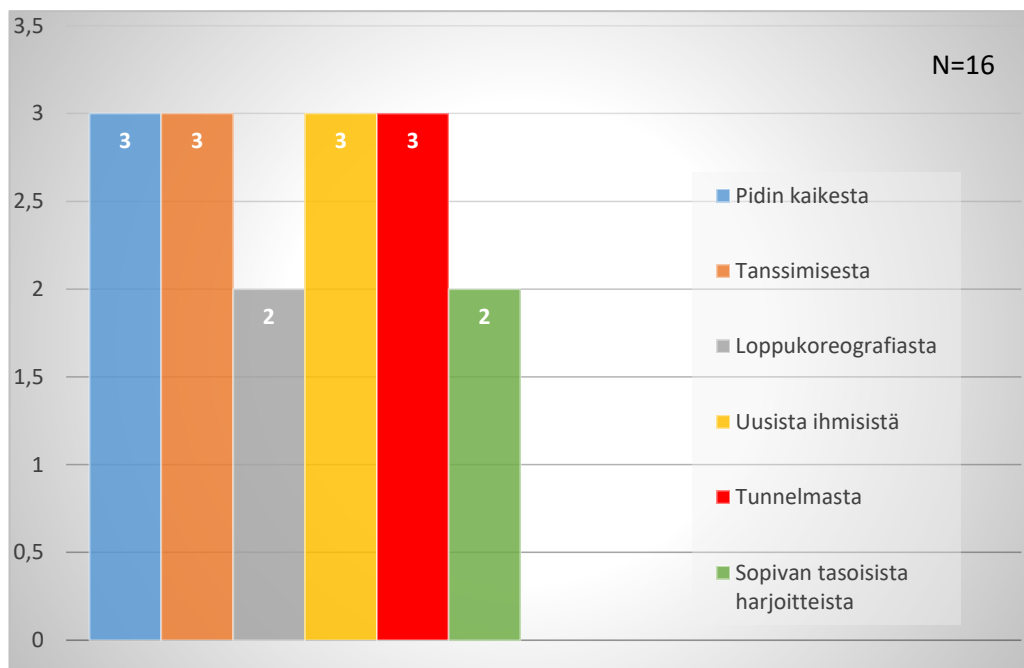
Avoimiin kysymyksiin vastausprosentti oli hieman pienempi. Kaikkiin tai vain toiseen avokysymykseen vastasi yhteensä 16 osallistujaa. Molempiin kysymyksiin vastasi yhteensä 10 osallistujaa, joista sanallisesti kysymyksiin vastasi seitsemän. Lopuilla kolmella vastaajalla toisen kysymyksen vastauksena oli vastauskohtaan merkitty viiva. Selkeästi vain ensimmäiseen avokysymykseen vastasi kuusi osallistujaa.

Ensimmäisen avokysymyksen vastaukset (Kaavio 2) jakoutuivat melko tasaisesti kuuteen eri vastaustyyppiin. Samat teemat toistuivat aina vähintään kahdessa avovastauksessa, joten aineistoa oli helppo jakaa vastaustyyppin mukaisesti teemoihin. Eniten vastauksissa toistuivat neljä vastaustyyppiä, jotka olivat Pidin kaikesta, Pidin tanssimisesta, ”Pidin uusista ihmisistä” ja ”Pidin tunnin tunnelmasta”. Kaikesta pitäneiden vastaukset olivat muodoltaan lyhyitä, yhden tai kahden sanan vastauksia, kuten ”Kaikki”. Tanssimisesta eniten

pitäneiden vastaukset vaihtelivat jo pituudeltaan enemmän. Vastukset olivat tyyliltään kuitenkin yksinkertaisia, kuten ”Tanssimisesta, onnistumisesta” ja ”Kivaa, tanssi on hauskaa”. Uusista ihmisistä eniten pitäneet vastasivat kysymykseen jo hieman pidemmillä lauseilla, kuten ”Pidin uusien ihmisten tapaamisesta” ja ”Parasta oli kun pääsi kokeilemaan liikku- mista erityisryhmän kanssa, ryhmäläisten vilpitön ilo tanssimisesta oli mahtavaa”. Tunnel- masta pitäneiden vastaukset olivat vastauksista selkeästi kaikkein kuvailevimpia. Siten vastanneet kertoivat pitäneensä tunnelmaa ”Rauhallisena ja iloisena” ja ”rentona ja haus- kana”.

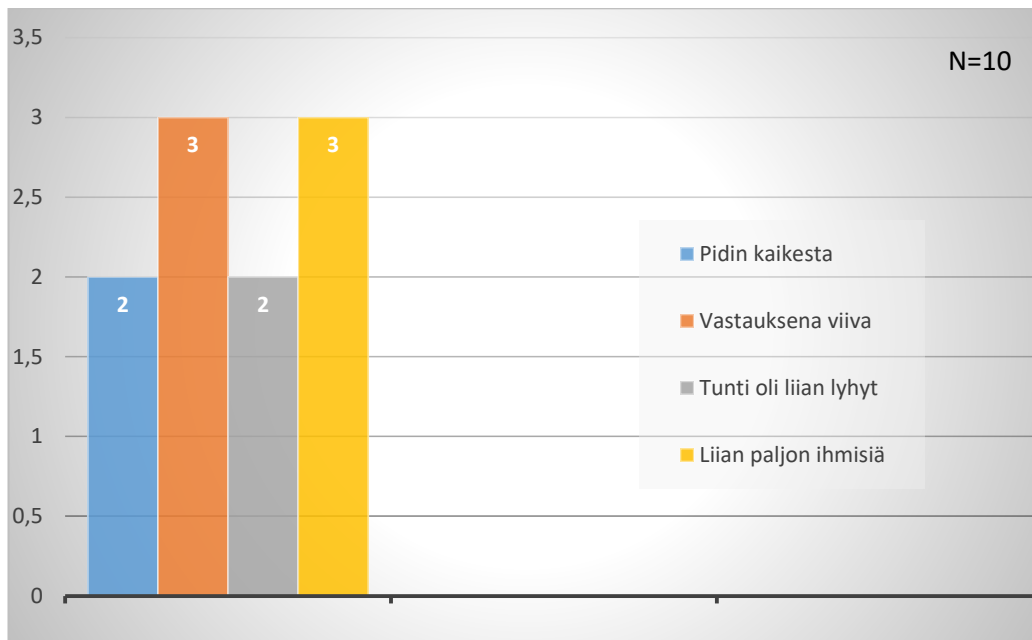
Eniten loppukoreografiasta ja sopivan tasoisista harjoitteista piti kustakin kaksi osallistu- jaa. Koreografiaan viitattiin lyhyillä kommentteilla, kuten ”Koreografia oli kiva” ja ”Pidin lop- putanssista”. Oikeantasoisin harjoitteita taas kuvattiin monisanaisemmin: ”Jokainen sai osallistua oman tasonsa mukaan” ja ”harjoitukset olivat mukavia ja ryhmälle sopivia”.

Kaavio 2: Pilottikokeiluun osallistuneiden vastaukset kysymykseen ”Mistä pidin tunnissa eniten?”

Toisen avokysymyksen vastaukset (Kaavio 3) jakautuivat myös teemoittain neljään eri ai- hepiiriin. Eniten vastauksia saivat vastauskohtaan vedetty viiva (-) sekä palaute tunnin liian suuresta osallistujamäärästä. Osallistujamäärään viitattiin palautteissa kommentteilla ”porukkaa oli aika paljon”, ” kaikkia yksilöitä ei ehditty huomioimaan” ja ”Olen ujo kun on paljon uusia ihmisiä”. Kahdessa palautteessa todettiin, että ”kaikesta tykkäsin” ja ”kaikki oli kivaa”. Lopuissa kahdessa kommentoitiin tunnin olleen liian lyhyt sanoin: ”aika meni liian nopeaa” ja ”liian lyhyt itselle, olisin jaksanut tanssia vaikka kuinka kauan”.

Kaiken kaikkiaan osallistujilta kerätty palaute tunnista oli todella positiivista. Kehityskohdiksi kokoaisiin tunnin pituuden ja liian suuren ryhmäkoon.

Kaavio 3: Pilottikokeiluun osallistuneiden vastauksia kysymykseen "Mistä pidin tunnissa vähiten?"

7.2.2 Erityisryhmän ohjaajan antama palaute

Erityisryhmän ohjaaja Milsa Bäckmanilta saatu palaute annettiin sähköpostin välityksellä. Bäckmanin mukaan tunti sujui mutkattomasti, vertaisryhmä oli hienosti mukana ja kohtaamiset ryhmien välillä toimivat kaikin puolin hyvin. Tanssikoreografia oli juuri sopivan mittainen ja siinä oli ryhmälle ennestään tuttuja elementtejä. Bäckman kertoo ohjanneensa vastaavan tyyppistä harjoitusta niin, että ryhmän tanssijat ovat pienryhmissä tuottaneet omia koreografioitaan muille esitettäväksi. Hän huomioi tunnilla, että joidenkin tanssijoiden mielenkiinto ei riittänyt keskittymään koko tuntia, jonka totesi olevan kylläkin ryhmän tanssijoille tyypillistä. Bäckmanista ohjausote kantoi koko tunnin ajan. Sekä aikuisten tunnilla että nuorten tunneilla käyvä ryhmäläinen kysyi tunnin jälkeen Bäckmanilta koska vertaisryhmä olisi tulossa uudelleen. Hän koki sen parhaaksi mahdolliseksi palautteeksi, jonka ryhmältä voi saada.

Bäckman summasi palautteessaan seuraava johtajaa- ja peiliharjoitteiden olevan osalle erityisryhmästä keskenään liian haastavia, mutta sanoi niiden toimineen hyvin vertaisryhmän kanssa ja pitäneensä niitä sopivan haastavina. Tunti oli avannut Bäckmanille pitkästä ajasta ryhmän luovuuden ja leikin kautta toimimisen mahdollisuutta. Hän kertoi haluavansa

pitää tunnit mukavina ja kaikkien osallistumisen mahdollistavina. toisaalta hän toivoo, että ryhmäläiset saisivat myös aitoja onnistumisen kokemuksia, tuntisivat itsensä hyväksytyiksi ja kuuluvansa ryhmään. Sen vuoksi jokaisen nimen mainitseminen tunnilla ainakin kerran on tärkeää. Jos sen lisäksi ryhmäläisiä onnistuu vielä kannustamaankin, niin tunti on hänestä onnistunut. (Bäckman 30.10.2016)

7.2.3 Vertaisryhmän suullinen palaute

Sain vertaisryhmältä vielä erikseen suullista palautetta heidän tullessaan tunnin loputtua juttelemaan siitä millainen kokemus pilottitunti oli heille ollut. Useampi pohti omaa rooliaan tunnilla ja koki hämmennystä siitä, kuinka paljon heiltä odotettiin osallistumista erityisryhmäläisten ohjaamiseen tai avustamiseen. Yksi ryhmäläisistä kuitenkin analysoi jo heti tunnin jälkeen, että ehkä taipumus ohjaamiseen ja sen pohdintaan johtuu sosiaalialan ohjaajaopinnoista. Pohdimme yhdessä, että jos tunteja olisi ollut enemmän, olisi vertaisohjauksesta tullut varmasti vastavuoroisempaa ja palautteenantoa sekä kannustusta olisi näkynyt pilottia enemmän molemminpuolisesti. Ryhmä antoi myös suullisesti palautetta tunnin pituudesta. Monista oli tuntunut, että tällaisella ryhmämuodolla myös erityisryhmäläiset olisivat jaksaneet toimia vielä hieman pidempäänkin. Vertaisryhmä koki, että tunti jätti hyvän mielen ja jopa liikuttumisen tunteita. Inklusiivisten tuntien käynnistämisestä puhuttaessa nousi kuitenkin esiin niiden markkinoinnin vaikeus. Kuinka kehitysvammaisten tunnille saisi tulemaan myös vammattomia osallistujia?

7.2.4 Havainnointi ja pohdinta

Havaintojeni pohjalta tunti sujui mielestäni hyvin ja suunnitelmien mukaisesti, pientä ajallista muutosta lukuun ottamatta. Kaikki harjoitteet sujuivat odotuksien mukaan ja ohjaus itsessään tuntui muutenkin sujuvan hyvin vaivattomasti. Kahden ohjaajan välillä vaihtelu ei välttämättä aina toimi, ellei kyse ole tiiminä toimimisesta, mutta pilotin ohjaaminen Bäckmanin kanssa sujui yllättävän saumattomasti. Tunnilla osallistujat toimivat sujuvasti keskenään ja ainoastaan alkupiirissä kahden ryhmän välinen ero oli nähtävissä, kun ryhmäläiset istuivat piirissä toisista selvästi erillään. Osallistujia olisi voitu pyytää hakeutumaan piirissä enemmän sekaisin ryhmien välillä. Vertaisryhmäläisten hajauttaminen olisi tuonut ryhmiä yhteen jo alkulämmittelyssä ja saattanut helpottaa erityisryhmäläisiä myös lämmittelyliikkeiden hahmottamisessa.

Improvisaatioharjoitteet sujuivat tunnilla suunnitelman mukaisesti. Ryhmäläiset toimivat selkeästi jokainen omalla tasollaan ja vuorovaikutusta syntyi ryhmien välillä runsaasti.

Harjoitteet toimivat hyvänä lämmittelynä koreografian harjoitteluun, mutta niitä olisi voinut jatkaa pidempäänkin. Ryhmän koko mahdollisti myös liikkeiden matkimisen muilta pareilta ja ryhmiltä, joka varmasti helpotti monia osallistujia omien liikkeiden keksimisessä.

Koreografia oli tasoltaan ryhmien ensimmäiselle kohtaamiselle sopiva. Osa ryhmästä olisi suoriutunut huomattavasti vaativammastakin koreografiasta ja muutaman yhteisen tunnin jälkeen vaikeustasoa olisi voitu nostaa koko ryhmällä. Yhdessä harjoiteltu ja esitetty koreografia näytti olevan erityisesti erityisryhmälle mieleinen ja toi mukaan sekä yksilöllistä että ryhmän välillä esitettyä tunneilmaisua. Ryhmä suoriutui koreografiasta havaintojen mukaan huomattavasti paremmin kuin ensimmäisellä havainnoidulla tunnilla harjoitelluista askeleista.

Vertaisohjaamista tapahtui läpi tunnin kaikissa pari- ja pienryhmäharjoitteissa. Suurimalla osalla vertaisryhmäläisistä oli erityisryhmäläisiä ohjattavana useampi kuin yksi. Vuorovai-
kutusta syntyi paljon ja palautetta annettiin ainakin vertaisryhmän puolesta erityisryhmäläisille.

7.3 Ohjeet Tanssituvalle

Pilottikokeilun lisäksi produktin tuotoksena oli Tanssituvalla kirjoitettu Opas inklusiivisten tanssituntien ohjaamiseen (Liite 3). Se koottiin soveltaen kirjallista aineistoa sekä haastatteluiden ja pilotissa kerätyn aineiston pohjalta. Oppaan tarkoituksena on antaa käytännön ohjeita inklusiivisten tuntien ohjaamiseen eri vaiheisiin. Oppaan tärkein sisältö ovat onnistuneiden inklusiivisten tuntien ohjaamisen viisi porrasta: ryhmän kokoaminen, tavoitteiden asettaminen, suunnittelu, vertaisohjaaminen sekä kehitys ja oppimistulokset. Portaiden lisäksi oppaassa perustellaan lyhyesti miksi inkluusio kannattaa ja eritellään muutamia sen tuomista haasteista.

Oppaan johdannossa kerrotaan sen tarkoitus sekä sen kokoamiseen johtaneista vaiheista. Opasta voidaan käyttää hyödyksi myös muutenkin kuin inklusiivisia ryhmiä ohjattaessa. Oppaassa inklusiota perustellaan tasa-arvolla sekä kaikkia harrastajia hyödyttävänä ohjausmallina. Haasteiksi luetellaan esimerkiksi markkinoinnin haasteet, erilaisien tukitoimien kirjo sekä vaatimus ohjaajan sitoutumisesta ryhmään.

Portaat esitellään antamalla yksinkertaisia konkreettisia ohjeita ohjauksen eri vaiheiden onnistumiseen. Portaat alkavat ryhmän kokoamisesta, jossa tärkeintä on erilaisuuden hyväksyminen sekä ryhmän koon rajaaminen. Tavoitteiden asettamisen portaalla ryhmän

tunteminen ja kuuntelu ovat avainasemassa. Oppaassa tavoitteet kehoitetaan asettamaan rohkeasti tarpeeksi korkealle ja jakamaan osatavoitteisiin. Suunnittelulla voidaan mahdollistaa tavoitteisiin pääseminen. Kaikkien ohjaustekojen tulee pyrkiä kohti tavoitteita, ja suunnittelussa on muistettava ilo ja luovuus. Neljännellä portaalla esitellään vertaisohjausryhmän ohjauksen tukena. Se valikoitui ohjaustavaksi, sillä sen koettiin keventää tunnin ohjausta ja mahdollistavan yksilöllisen palautteen saamisen kaikille osallistujille. Sen sijaan tai sen rinnalla voitaisiin tilanteesta riippuen käyttää monia muitakin opetustapoja. Viimeisenä portaan esitellään kehitys ja oppimistulokset. Onnistumisen kokemusten ja positiivisen palautteen tärkeyttä oppimisessa ja motivaatiossa ei voida kieltää. Tanssi on liikuntamuoto, mutta myös esittävää taidetta. Jos ryhmän tavoitteena ei ole kilpailla, on esiintyminen paras tapa esitellä kehitystä ja oppimistuloksia. Inklusiivisen ryhmän erityispiirteenä esiintyminen on myös mahdollisuus levittää eteenpäin suvaitsevaisempaa asennetta.

Opas luovutettiin 9.11.2016 sähköisessä muodossa Tanssituvan erityisryhmien ohjaaja Milsa Bäckmanille sekä johtaja Päivi Leppäselle. Opasta voidaan käyttää inklusiivisten tuntien käynnistämässä tulevaisuudessa sekä mahdollisesti jo tämänhetkisten ryhmien ohjaamisen kehittämiseksi.

8 Pohdinta

Työn tavoitteena oli tuottaa pilottikokeilu sekä opas inklusiivisten tanssituntien ohjaamiseen. Työn tavoitteet saavutettiin tiukasta aikataulusta huolimatta kohtuullisesti. Yhteistyötahona Tanssitupa antoi opinnäytetyöni toteuttamiselle hienot ja helpot puitteet. Vaikka tanssikoulua lähestyttiin valmiin idean kanssa, kehittämisehdotuksiin suhtauduttiin ammatitaidolla positiivisesti ja avoimin mielin.

Työssä käytetyt menetelmät perustuivat toisaalta käytettävissä olevaan materiaaliin mutta myös haluun kehittää juuri Tanssituvan toimintaa. Aikataulu työn toteuttamiseen oli tiukka, jonka vuoksi havainnointit, haastattelut sekä kerätty palaute ovat melko suppeita eivätkä työn tulokset näin ollen ole yleistettävissä. Tuloksiin vaikuttaa mahdollisesti myös kokeiluryhmän koostuminen sosiaalialan opiskelijoista, joilla tapa suhtautua vammaisuuteen tai erilaisuuteen on koulutuksen myötä jo tavallista myönteisempi ja avoimempi. Tuotoksesta on siitä huolimatta varmasti hyötyä yhteistyötaholle sekä mahdollisesti samankaltaiselle tanssinopetusta järjestävälle taholle pohjamateriaalina.

Pilottikokeilussa oli muutamia elementtejä, jotka olisivat voineet toisella tavalla toteutettuna parantaa tuntia. Vaikka harjoitteita ei ollut määrällisesti monia, oli tunnissa hieman kiireen tuntua. Harjoitteille ja koreografialle olisi voinut antaa hieman enemmän aikaa ja tilaa. Tunnin pidentäminen olisi luultavasti vaatinut kuitenkin myös yhden ylimääräisen tauon. On vaikea sanoa, miten tunnin dynamiikka olisi muuttunut, jos aikaa olisi ollut enemmän, mutta nyt tuntui, että harjoitteet lopetettiin jopa hieman kesken.

Vertaisohjaaminen ei tapahtunut pilotissa kaikkein idyllisimmällä tavalla sillä suurin osa erityisryhmäläisistä toimi vertaisryhmän kanssa parien sijaan pienissä ryhmissä. Vertaisohjaaminen toimii myös ryhmissä toteutettuna, mutta se on sillä tavoin hieman raskaampaa useamman erityisryhmäläisen oppimista tukevalle vertaiselle. Toisaalta erityisryhmä oli kooltaan suuri, joten kokeiluun rekrytoitujen vertaisryhmäläisten määrä ei olisi voinut sen puolesta olla juurikaan korkeampi. Vertaisohjauksella voidaan helpottaa inklusiivisen ryhmän ohjaamista huomattavasti. Kun ryhmä jakaantuu pareiksi ja pienryhmiksi, on jokaisella mahdollisuus saada palautetta ja kannustusta pariltaan ja ryhmältään, vaikka ohjaaja ei ehtisikään aivan joka paikkaan.

Pilottikokeilu oli kokonaisuutena hyvin onnistunut ja siihen osallistuneiden palaute antoi viitteitä kiinnostuksesta jatkoa kohtaan. Se oli kuitenkin vain pintaraapaisu siitä, millaista

potentiaalia inklusiivisessa ryhmässä voisi olla. Vertaisohjaus on ilmainen ohjauksen lisäresurssi, jota hyödynnetään aivan liian vähän. Vertaisryhmien eron ei tarvitse olla yhtä ilmeinen kuin pilotissa, vaan jokaisesta ryhmästä voidaan löytää eritasoisia oppioita ja hyödyntää erityisiä vahvuuksia. Positiivisesta palautteesta huolimatta pilotin jälkeen jäin miettimään onko inklusiivisille tunneille tarpeeksi tilausta ja kenelle ne sopivat? Uskoisin, että harrasteryhminä ne voivat sopia kaikille, jotka ovat valmiita luopumaan ennakkoluuloistaan ja haluavat tanssia ja oppia uutta turvallisessa ja kannustavassa ympäristössä. Inklusiivisten tuntien periaatteena on hyväksyä jokainen erilainen yksilö sellaisena kuin hän on ja pyrkiä löytämään juuri hänelle sopiva tapa oppia. Tällainen ohjaustapa vaatii ohjaamista sydämellä ja tutustumista jokaiseen ohjaamaansa yksilöön. Tavalliseen ryhmäliikuntaan verrattuna tällainen ohjaustapa kuulostaa mielestäni aika laadukkaalta, joten oikein markkinoituna moni olisi siitä laadusta varmasti valmis myös maksamaan.

Lähteet

Bäckman, M. 10.9.2016. Erityisryhmien ohjaaja. Tanssitupa Päivi Leppänen. Haastattelu. Turku

Bäckman, M. 11.10.2016. Erityisryhmien ohjaaja. Tanssitupa Päivi Leppänen. Sähköposti.

Bäckman, M. 30.10.2016. Erityisryhmien ohjaaja. Tanssitupa Päivi Leppänen. Sähköposti.

Cervantes, C., Lieberman, L., Magneso, B. & Wood, J. 2013. Peer tutoring - Meeting the Demands of Inclusion in Physical Education Today. JOPERD: The Journal of Physical Education, Recreation & Dance. March 1, 2013. p.43-48.

Dance Ability Finland. Luettavissa: <http://danceabilityfinland.com/daf/?lang=fi>. Luettu: 16.9.2016

Dance Ability International. About DanceAbility® International. Luettavissa: <http://danceability.com/about.php>. Luettu: 16.9.2016

Dinold, M. 2015. Inclusive Dance Pedagogi - a part of Inclusive Physical Education. EUDAPA 2015. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. Luento. Vierumäki.

Elliot N., Doxey E. & Stephenson V. 2012. Inkluisio. Soler palvelut Oy. Kouvola.

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2009. Inklusiivisen koulutuksen laadun edistämisen pääperiaatteet – suosituksia päättäjille. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. Luettavissa: https://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education_key-principles-FI.pdf
Luettu: 16.9.2016

Heikinaro-Johansson P. & Kolkka T. 1998. Koululiikuntaa kaikille. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Hott, B., Walker, J. & Sahni, J. 2012. Peer Tutoring. Luettavissa: <http://www.council-for-learning-disabilities.org/peer-tutoring-flexible-peer-mediated-strategy-that-involves-students-serving-as-academic-tutors>. Luettu: 13.9.2016

Huovila, E. 2009. Erityistä tanssia - Kehitysvammaisen nuoren tanssiharrastus. Opinnäytetyö. Esittävän taiteen koulutusohjelma. Turun Ammattikorkeakoulu. Turku.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. Integraatio ja inklusio. Luettavissa:

<http://www.kvtl.fi/fi/perhesivut/lapsi-kasvaa/koululainen/integraatio-ja-inkluisio/>. Luettu: 20.9.2016.

Kehitysvammaliitto. 2015. Kehitysvammaisuus. Luettavissa: <http://www.kehitysvammaliitto.fi/suomeksi/tietoa-liitosta/kehitysvammaisuus/>. Luettu: 13.2.2016.

Korkiala, T. 2015. Liikunnalla lisää osallisuutta. Selvitys soveltavan liikunnan ja osallisuuden edistämisen hyvistä käytännöistä. Kuntoutussäätiö. Unigrafia Oy. Helsinki.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1897/380.

Lakkala, S. 2008. Inklusiivinen opettajuus – Toimintatutkimus opettajankoulutuksessa. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Lappalainen, K. 2010. Pyörähdän kerran ja toisenkin. Tanssin ja liikkeen keinoin tukea naisuteen ja itseilmaisuun. Opinnäytetyö. Sosiaali-alan koulutusohjelma. Laurea Ammattikorkeakoulu. Vantaa.

Leppänen, P. 13.9.2016. Johtaja. Tanssitupa Päivi Leppänen. Sähköposti

Leppänen, P. 11.10.2016. Johtaja. Tanssitupa Päivi Leppänen. Sähköposti

Liikuntatieteellinen Seura. 2015. Soveltava liikunta. Luettavissa: <http://www.lts.fi/soveltava-liikunta>. Luettu: 30.10.2016.

Manninen, A. 2013. Kehitysvammaisen asiakas – hoidokki, kohde vai kumppani?. Teoksessa Salla Korhonen & Mali Soininen (toim.). Yksilöllisesti, vaan ei yksin. s.21–28. Juvenes Print Oy. Tampere.

Manninen, E. 2012. Ilmaisun ihanuus - Tanssi- ja liikeilmaisun toimintamalli ja ohjaaminen kehitysvammaisille nuorille ja aikuisille. Ohjaustoiminnan koulutusohjelma. Hämeen Ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna.

Mäkinen, M., Nikander, E., Pantzar, T. & Saari, A. 2009. Inklusiivinen erilaisuus kasvatuksessa. Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes print. Tampere.

Naukkarinen, A., Ladonlahti, T. & Saloviita, T. 2010. Opetushallitus. Miksi Inklusio?. Luettavissa: http://www.edu.fi/erityinen_tuki/yhteinen_koulu_kaikille/miksi_inklusio_ Luettu:10.10.2016

Niilekselä, E. 2002. Tuutorointi ammattikorkeakoulussa. Luettavissa: http://www.peda.net/verkkolehti/jyu/89/toimintaterapia?m=content&a_id=12. Luettu: 13.9.2016

Rintala, P., Huovinen T. & Niemelä S. 2012. Soveltava liikunta. Tammerprint Oy. Tampere.

Saari, A. 2013. Inklusion edistäminen liikunnassa ja urheilussa. Cross-Border Move for Health. Luettavissa: https://asiakas.kotisivukone.com/files/healthmove.palvelee.fi/PDF/Eri-tyisliikuntaseminaari/esitys_aija_saari.pdf. Luettu: 6.11.2016.

Saari, A. 2011. Inklusion nosteet ja esteet liikuntakulttuurissa Tavoitteena kaikille avoin liikunnallinen iltapäivätoiminta. Studies in Sport, Physical education and Health, numero 174. Väitöskirja. Jyväskylä.

Saloviita, T. 2011. Inklusio eli ”osallistava kasvatus” - Lähteitä sekä 13 perustetta inklusiota vastaan. Luettavissa: <http://users.jyu.fi/~saloviit/tutkimus/Inklusio.pdf>. Luettu: 13.9.2016.

Seppälä, H. 2010. Hoivan ja asumisen välimaastossa. Pohdintoja kehitysvammaisuuden kaksista kasvoista. Teoksessa Teittinen, A. (Toim.). Pois laitoksista! - vammaiset ja hoivan politiikka. s.180–198. Hakapaino. Helsinki.

Stevenson, P. 2009. The pedagogy of inclusive youth sport: Working towards real solutions. Teoksessa H. Fitzgerald (toim.) Disability and youth sport. International Studies in Physical Education and Youth Sport. London: Routledge, 119–131.

Suomen vammaisurheilu ja liikunta VAU ry. 2016. Integraatioprosessit. Luettavissa: <http://www.vammaisurheilu.fi/mika-on-vau/yleisesti-vausta/integraatioprosessit>. Luettu 11.10.2016.

Teräväinen, V. 2011. Asperger-erityisoppilaan sosiaalinen integraatio. Tampereen Yliopistopaino. Tampere.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi. Helsinki

Liitteet

Liite 1. Pilottikokeilun suunnitelma

Tanssituvalla 22.10.2016

HARJOITE (ajankäyttö)	TAVOITTEET (MIKSI)	YDINKOHDAT	OPETUSTYÖLI JA ORGANISOINTI (MITEN)
1. Alkupiiri (5min)	Selvitetään ketkä ovat paikalla ja käydään läpi vierailijoiden nimet. Kerrotaan mitä tunnilla tullaan tekemään.	-Nimenuuto -Vierailijat esittäytyvät -Ohjaaja kertoo mitä tunnilla tehdään.	Keskustelu piiri muodostelmassa Ohjaaja käy osallistujien nimet läpi Vertaisryhmäläiset esittelevät itse itsensä Ohjaaja kertoo tunnin sisällön
2. Lämmittely (10min)	Valmistetaan kehoa tulevaan tanssituntiin	Lämmitellään keho osa-alue kerrallaan (Jalat, kädet & keskivartalo).	Komento-ohjaus Koko ryhmä on piirimuodostelmassa. Ohjaaja näyttää lämmittelyliikkeen ja muut toistavat.
3. Peiliharjoitus (4min)	Luodaan vuorovaikutusta vertaisparien välille ja tuotetaan improvisoitua liikettä.	Toinen parista/ yksi ryhmästä tuottaa liikettä, jota muut matkivat. Liike ei liiku vielä tilassa	Ohjaajan tehtävänanto ja pariohjaus Ryhmä jakaantuu pareihin/pienryhmiin, kuuntelee ohjaajan ohjeet ja toimii sen jälkeen itsenäisesti parina/ryhmänä.
4. Seuraa johtajaa (4min)	Luodaan vuorovaikutusta vertaisparien välille ja tuotetaan improvisoitua liikettä.	Toinen parista/ yksi ryhmästä tuottaa liikettä, jota muut matkivat. Liikutaan tilassa.	Ohjaajan tehtävänanto ja pariohjaus Ryhmä jakaantuu pareihin/pienryhmiin, kuuntelee ohjaajan ohjeet ja toimii sen jälkeen itsenäisesti parina/ryhmänä.
Tauko(5min)	WC- ja juomatauko	-	-
5. Koreografian harjoittelua (15min)	Opetellaan uusi liikesarja. Harjoitellaan antamaan parille palautetta.	Ohjaaja näyttää liikkeet. Liikesarjaa harjoitellaan parin kanssa, palautetta antaen.	Komento-ohjaus ja pariohjaus Liikkeet käydään läpi ensin ryhmässä ja kerotaan mitä niissä tulee huomioida. Palataan pareiksi/pienryhmiksi ja harjoitellaan liikesarjaa itsenäisesti.
6. Koreografian esitys (10min)	Näytetään muille mitä on opittu. Harjoitellaan esiintymistä ja esityksen katsomista sekä palautteenantoa.	Toinen puoli ryhmästä katsoo kun toinen puolikas esittää harjoitellun koreografian. Katsojaryhmä antaa positiivista palautetta esiintyneille.	Tehtävänanto ja ryhmätyöskentely Ohjaaja jakaa koko ryhmän kahtia. Esityksen jälkeen ryhmäläiset antavat esiintyneille palautetta pienryhmissä.
7. Venyttely (5min)	Huolletaan kehoa yhdessä vertaisparin kanssa.	Parit/pienryhmät veyttelevät yhdessä	Tehtävänanto ja pariohjaus Ohjaaja näyttää venytysliikkeen ja se suoritetaan yhdessä parin kanssa.
8. Lopetus (2min)	Tehdään tunnille selkeä yhteinen lopetus	Ryhmä ohjataan seisomaan yhteiseen riviin ryhdykkääseen loppuasentoon.	Komentotyöli Ohjaaja kertoo toiminta ohjeet ja ryhmä toteuttaa

Liite 2. Palautelomake

22.10.2016

PALAUTE

VASTAA RASTITTAMALLA SOPIVA VAIHTOEHTO.

	ERI MIELTÄ	EN OSAA SANOA	SAMAA MIELTÄ
1. OPIN TUNNILLA JOTAIN UUTTA.			
	☐	☐	☐
2. MINULLA OLI TUNNILLA HAUSKAA.			
	☐	☐	☐
3. VOISIN TULLA SAMANLAISELLE TUNNILLE UUDESTAAN.			
	☐	☐	☐

MISTÄ PIDIN TUNNISSA ENITEN?

MISTÄ PIDIN TUNNISSA VÄHITEN?

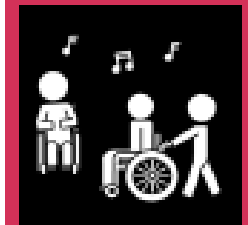
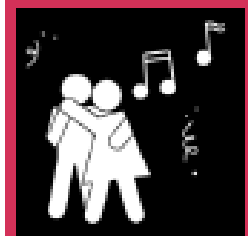

KIITOS KUN VASTASIT!

Opas Inklusiivisten tanssituntien ohjaamiseen

Tanssikoulu Tanssitupa
Turku 2016

Sofia Uuksufainen

Sisällys

Johdanto.....	1
Miksi inklusio?.....	2
Inklusion haasteet.....	3
Inklusiivisten tuntien ohjaaminen.....	4
- 1 Ryhmän kokoaminen.....	5
- 2 Tavoitteiden asettaminen.....	6
- 3 Suunnittelu.....	7
- 4 Vertaisohjaus.....	8
- 5 Kehitys ja oppimistulokset.....	9
Lähteet.....	10

Johdanto

Tämän ohjeistuksen tarkoituksena on antaa eväitä inklusiivisen eli kaikille avoimen tanssinopetuksen käynnistämiseen. Inklusiivisella tanssinopetuksella pyritään antamaan kaikille halukkaille mahdollisuus osallistua yleiseen tanssinopetukseen muokkaamalla opetustapaa kaikki erilaiset oppijat huomioivaksi. Inklusiivisilla tunneilla opetusta mukautetaan kunkin oppilaan taitotason ja tavoitteiden mukaan ja oppimista tuetaan harjoittelemalla eritasoisista oppilaista koostuvissa ryhmissä.

Ohjeistus pitää sisällään suunnittelu- ja toteutusvaiheessa huomioitavia inklusiivisen ryhmän ohjaamisen haasteita sekä perusteluja inklusiivisen toiminnan hyödyistä. Käytännön vinkit inklusiivisen ryhmän ohjaamisen on oppaassani jaettu viideksi portaaksi, jotka ovat ryhmän kokoaminen, tavoitteiden asettaminen, suunnittelu, vertaisohjaus sekä oppimistulokset ja kehitys.

Ohjeistus on koottu syksyllä 2016 Tanssituvalla toteutetun havainnoinnin ja pilottikokeilun pohjalta vastaamaan erityisesti nuorten 17–29-vuotiaiden kehitysvammaisten erityisryhmän tarpeita.

Iloa yhteisiin tanssihetkiin!

Sofia

Miksi inkluusio?

Jokaisella ihmisellä tulisi olla mahdollisuus valita millaisessa ympäristössä hän haluaa tanssia harrastaa. Omia tarpeita parhaiten vastaava vaihtoehto voi löytyä erillisestä erityisryhmäopetuksesta, mutta vaihtoehtoina olisi hyvä olla myös osallistuminen yleiselle tanssitunnille. Tämä edellyttää, että yleinen tunti on esteetön ja ohjattu tavalla joka tukee kaikkien osallisuutta.

Kaikille avoimien tanssituntien etuna on kaikkia osallistujien oppimista edistävä yksilöllinen opetustapa. Jokainen haluaa tulla nähdyksi omana erityisenä itsenään myös harrastustoiminnassa. Inklusio alkaakin erilaisuuden hyväksymisestä.

Inklusivisella tanssitunnilla erilaiset oppijat täydentävät toisiaan ja opetuksessa voidaan hyödyntää oppilaisen keskinäistä vuorovaikutusta sekä vertaisohjausta, joka voi auttaa oppimisen lisäksi purkamaan asenteita ja ennakkoluuloja.

Inklusio on tasa-arvoa ja sen toteutuminen kaikilla elämän osa-alueilla on meistä jokaiselle kuuluva ihmisoikeus.

Inkluusion haasteet?

Inkluusion toteuttaminen ei ole kuitenkaan täysin ongelmaton. Sen suurimpana esteenä ovat vammaisuuteen ja erilaisuuteen liittyvät asenteet ja ennakkoluulot. Ne johtuvat usein tietämättömyydestä ja kokemuksen puutteesta. Ennakkoluulot voivat muodostua jopa tuntien järjestämisen suurimmaksi ongelmaksi, sillä jo ryhmän kokoaminen voi olla vaikeaa.

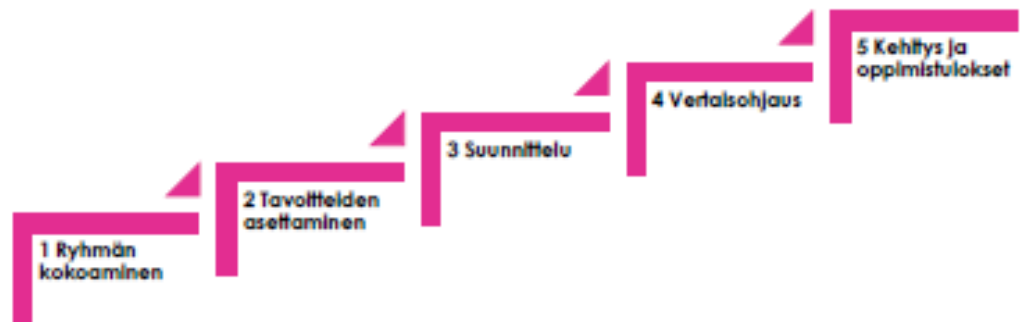
Ennakkoluulojen lisäksi haasteena voi olla osallistujien erityisiin tarpeisiin vastaaminen. Esimerkiksi avustajat, liikkumisen apuvälineet ja erilaiset tavat kommunikoida eivät tyypillisesti ole osana yleisiä tanssitunteja. Tarvitun tuen järjestäminen tunneilla ja tuen tekeminen sujuvaksi osaksi tunteja voivat vaatia aikaa ja kärsivällisyyttä niin ohjaajalta kuin muilta ryhmäläisiltäkin.

Tunnit vaativat ohjaajalta normaalia tarkempaa tutustumista ryhmään sekä jokaiseen oppilaaseen erikseen. Tuntien suunnittelu vaatii myös esimerkiksi normaalia enemmän erilaisten suoritus- ja ohjaustapojen pohdintaa. Ohjaajalta vaaditaan innostusta kehittää ryhmälle sopivia tapoja oppia ja toimia, mikä tekee työstä mahdollisesti normaalia ohjaustyötä sitovampaa ja haastavampaa.

Inklusiivisten tuntien ohjaaminen

Tapoja ohjata inklusiivisia tunteja voi olla yhtä monta kuin on erilaisia ohjaajia. Seuraavaksi esitellyt ohjaamisen portaavat ovat yksittäinen tapa tarkastella ohjausta, jota voidaan käyttää sellaisenaan tai soveltaen inklusiivisten tuntien käynnistämiseksi ja kehittämisessä. Portaavat alkavat ryhmän kokoamisesta ja päättyvät kehityksen ja oppimistulosten seuraamiseen ja esittelyyn. Ohjauksen apuna on portaissa esitelty vertaisohjaus, jonka käytöstä on lukuisia positiivisia tutkimustuloksia ja jota käytimme pilottikokeilussa.

Inklusiivisen tanssituntien ohjaamisen portaavat

Ryhmän kokoaminen 1

Kaikki mukaan!

Kaikille avoimien tanssituntien ohjaaminen alkaa erilaisuuden hyväksymisestä. Sen sijaan, että mietisit sopiiko tunti erityistä tukea tarvitsevalle, on pohdittava miten se saataisiin sopimaan myös hänelle.

Pieni on kaunista

Ryhmän kokoamisessa on tärkeää huomioida ryhmän koko. Kaikille avoin tunti ei todellisuudessa ole kaikille avoin jos ryhmäkoko on liian suuri. Liian suuressa ryhmässä on yksilöllistä ja laadukasta opetusta mahdotonta toteuttaa.

Hyväksy myös ryhmien erilaisuus

Jos ryhmän kokoonpano painottuu pääasiassa joko pelkästään vammaisiin tai vammattomiin, on syytä miettiä millä tavoin tuntia on markkinoitu. Inklusivinen tunti ei kuitenkaan tarvitse toimiakseen tasaisesti vammaisten ja vammattomien kesken jakautunutta ryhmää, kunhan ohjauksessa ei korosteta liikaa tunnille osallistuvien eroja, vaan keskitytään jokaisen oppijan erityisyyteen ja vahvuuksiin. Hyvin erilaiset ryhmät voivat yllättää onnistumisillaan, kunhan näet myös erilaisten ryhmien vahvuudet ja opit hyödyntämään niitä. Yksikin muusta ryhmästä poikkeava osallistuja on alku, joka voi rohkaista muitakin tulemaan mukaan toimintaan.

Tavoitteiden asettaminen 2

Tavoittele tähtiä

Vaikka tuntien on tarkoitus olla avoimia kaikille eritasoisille oppilaille, se ei saa kuitenkaan suoraan laskea tunnin tavoitteita. Ajattele tavoitteiden asettamisessa ryhmän vahvuuksia ja haasta heidät oppimaan. Aliarviointi johtaa ryhmän motivaation laskemiseen.

Älä puhu ryhmän puolesta

Tutustu ryhmään ja anna heidän kertoa itse omista tavoitteistaan ja jopa unelmistaan. Jos ryhmä kokee tavoitteet omikseen, on motivaatio oppimiseen aina suurempaa ja ryhmä sitoutuu yhteiseen harjoitteluun paremmin.

Vähän kerrallaan

Jaa tavoitteet pienempiin osa-tavoitteisiin, joiden saavuttamista on helpompi seurata. Kun keskityt ryhmän kanssa yhteen osatavoitteeseen kerrallaan, ei korkeidenkaan tavoitteiden saavuttaminen tunnu ryhmän kanssa enää yhtä mahdottomalta.

Suunnittelu 3

Näe tavoiteltu lopputulos

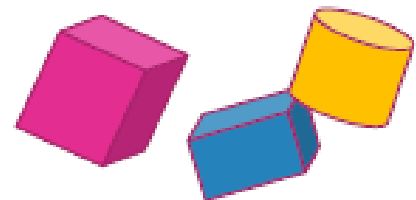
Tunnin suunnittelun tulisi aina perustua ryhmälle asetettuihin tavoitteisiin. Suunniteltujen harjoitteiden, tunnin rakenteen ja ulkoisten puitteiden tarkoituksena on aina ryhmän kehittäminen jollain osa-alueella.

Ole luova

Suunnittele tunnista reilusti oman ja ryhmäsi näköinen. Jokainen oppilas ja ryhmä on erilainen. Miksi tanssituntien rakenteen täytyisi siis noudattaa perinteistä kaavaa? Älä kuitenkaan unohda, että toistuvuus ja ennustettavuus luovat ryhmälle turvallisuuden tunnetta ja antavat tilaa oppimiselle.

Muista ilo

Harrastetuntien suunnittelussa tärkeintä on saada osallistujat nauttimaan liikkeestä ja viihtymään tunnilla. Muista käyttää positiivista energiaa tuovia ja ryhmälle mieleisiä harjoitteita osana jokaista tuntia. Positiivinen kannustus ja oma innostuminen saavat harrastajat palaamaan tunnille viikko toisensa jälkeen. Inklusiivisen ryhmän kanssa ohjaajan erityisenä haasteena on löytää koko ryhmää yhdistäviä ja innostavia harjoitteita.

Vertaisohjaus 4

Et ole yksin

Sinulla on ryhmässäsi valtava määrä potentiaalia, jota voit ohjauksesi apuna hyödyntää. Jaa ryhmä eritasoisista oppioista koostuviin pareihin ja anna ohjeita yhteisen harjoittelun tueksi. Muista, että vertaisohjaus on parhaimmillaan vastavuoroisena eli silloin kun molemmat parista saavat ja antavat toisilleen palautetta omalla tasollaan.

Erlaiset yksilöt täydentävät toisiaan

Parien muodostaminen ei ole välttämättä helppoa, joidenkin parien kemiat eivät vain toimi ja silloin ohjaajan tulee auttaa paria joko yhteisen sävelen löytämisessä tai yksinkertaisesti vain ratkaista tilanne pareja vaihtamalla.

Tunnista vahvuudet

Löydä jokaisen ryhmäläisistä juuri hänen vahvuutensa ja käytä sitä hyödyksi vertaisohjauksessa. Jokainen pystyy auttamaan muita oppimaan antamalla palautetta tai opettamalla jo itse hallitsemiaan asioita muille. Omien vahvuuksien jakaminen hyödyttää kaikkia osapuolia. Asiat on tutkitusti helpompi oppia vertaisryhmäläiseltä ja myös opettajana toimivan ymmärrys opittavasta taidosta syvenee.

Kehitys & 5 oppimistulokset

Tuo esiin ryhmän kehitystä

Mikään ei lisää motivaatiota yhtä tehokkaasti kuin onnistuminen. Onnittele ja kehu ryhmää kaikista onnistumisista ja pidä niistä kirjaa. Kun näette yhdessä tavoitteiden tulevan todeksi, kasvatte ryhmänä ja nautit itsekin ohjaamisesta enemmän.

Esiintykää

Antakaa myös muiden nähdä kehityksenne ja olkaa ylpeitä siitä mitä olette saaneet aikaan. Esiintymistä voi olla tarpeen harjoitella ensin pienemmälle yleisölle ja vaikka tutussa tilassa, jotta jännitys ei kasvaisi liian suureksi. Luota ryhmään ja siihen, että he selviytyvät ja ovat vähintäänkin yhden kokemuksen rikkaampia.

Olkaa esimerkkeinä muille

Inklusiivinen ryhmä purkaa parhaimmillaan ryhmäläisten omien asenteiden ja ennakkoluulojen lisäksi myös ympäristönsä asenteita. Inklusio perustuu kaikkien ihmisten väliseen tasa-arvoon, jota te voitte harastajaryhmänä olla markkinoimassa muulle yhteiskunnalle. Rohkaiskaa ihmisiä puhumaan sekä toimimaan suvaitsevaisemmin ja tuokaa itseänne ja toimintaanne esiin esimerkiksi esiintymällä erilaisissa tilaisuuksissa.

Lähteet:

Cervantes, C., Lieberman, L., Magnesió, B. & Wood, J. 2013. Peer tutoring - Meeting the Demands of Inclusion in Physical Education Today. *JOPERD: The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*. March 1, 2013. p.43-48.

Saari, A. 2013. Inklusion edistäminen liikunnassa ja urheilussa. *Cross-Border Move for Health*. Luettavissa: https://asiakas.kotisivukone.com/files/healthmove.palvelu.fi/PDF/Erityisliikuntaseminaari/esitys_aija_saari.pdf. Luettu: 6.11.2016

Saloviita, T. 2011. Inklusio eli "osallistava kasvatust" - Lähteitä sekä 13 perustetta inklusiota vastaan. Luettavissa: <http://users.jyu.fi/~saloviit/tutkimus/Inklusio.pdf>. Luettu: 13.9.2016.

Suomen vammaisurheilu ja liikunta VAA ry. 2016. Integraatioprosessit. Luettavissa: <http://www.vammaisurheilu.fi/mika-on-vau/yleisesti-vausta/integraatioprosessit>. Luettu 11.10.2016.

Rintala, P., Huovinen T. & Niemelä S. 2012. *Soveltava liikunta*. Tammerprint Oy. Tampere.

Kannen kuvat (Ylhäältä alas):

Breakdance: Slera npo, (www.slera.be)

Juhlat: Slera npo, (www.slera.be)

Pyörätuolitanssi: Slera npo, (www.slera.be)

Tanssia: Slera npo, (www.slera.be)